

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพ เรื่อง “การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับสวัสดิการด้านการศึกษาเพื่อเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน” ผู้ศึกษาได้ทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เพื่อช่วยให้นักวิจัยมีความรู้พื้นฐานในเรื่องที่จะศึกษาอย่างลึกซึ้ง และสามารถพัฒนากรอบแนวคิดซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวិเคราะห์และสังเคราะห์งานวิจัย ผู้ศึกษาจึงได้ทบทวนวรรณกรรมแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการเด็ก
2. แนวคิดและทฤษฎีการจัดสวัสดิการด้านการศึกษา
3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน
4. แนวคิดพระพุทธรศาสนาเกี่ยวกับผู้กระทำความผิด
5. แนวคิดบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิเด็กและเยาวชน
 - 5.1 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545
 - 5.2 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546
 - 5.3 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก
6. แนวคิดเกี่ยวกับการสังเคราะห์
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการแก่เด็ก

สังคมไทยในระยะเวลาที่ผ่านมาได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเกิดจากแนวคิดการพัฒนาประเทศให้ทันสมัย (Modernization) และจากการพัฒนาที่ก่อให้เกิดการเจริญเติบโตที่ไม่สมดุล (Unbalance Growth) ระหว่างภาคเศรษฐกิจและสังคมระหว่างเมืองและชนบท โอกาสระหว่างคนรวยและคนจน ก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันของคนในสังคมในด้านต่าง ๆ อาทิเช่น การกระจายรายได้ที่ไม่ทั่วถึง โอกาสการเข้ารับบริการจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งโอกาสทางการศึกษา ที่จะนำไปสู่การทำมาหาเลี้ยงชีพในอนาคต ส่งผลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และทำให้ต้องตกอยู่ในภาวะด้อย

โอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างแท้จริง โดยจะเห็นได้ว่า คนยากจนในสังคมมีส่วนแบ่งของรายได้น้อยมาก การที่ต้องทุ่มเทเวลาที่มีอยู่ทั้งหมดเพื่อการเพิ่มรายได้ของครอบครัว ทำให้ไม่มีเวลาในการเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนลูก ส่วนตัวเด็กเองก็ตกอยู่ในสภาพด้อยโอกาสต่อจากพ่อแม่ผู้ปกครอง โดยต้องตกอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม การพัวพันกับแหล่งอบายมุข และเผชิญกับปัญหาความรุนแรงต่อครอบครัว ซึ่งเป็นภัยต่อการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม

แนวคิดการจัดสวัสดิการแก่เด็ก เกิดขึ้นจากแนวคิดที่มุ่งให้บริการให้ความช่วยเหลือสนับสนุนต่อการพัฒนาเด็กในทุกด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งแนวคิดสวัสดิการสำหรับเด็กนั้นได้มีผู้ให้ความหมายอย่างหลากหลายด้วยกันดังต่อไปนี้

ศรีทัฬหิม พานิชพันธ์ (2536, น. 35) อธิบายว่า งานสวัสดิการเด็ก (Child Welfare) เป็นงานสังคมสงเคราะห์ประเภทหนึ่ง ซึ่งเกี่ยวข้องกับการแสดงบทบาททางสังคม ปัญหาที่อยู่ในข่ายการช่วยเหลือของบริการนี้ เป็นปัญหาที่เกี่ยวกับสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดาและบุตร

นอกจากนี้อาจกล่าวได้ว่า สวัสดิการสังคมด้านเด็ก เป็นบริการที่มุ่งให้ความช่วยเหลือให้ความสนับสนุนต่อการพัฒนาเด็กในทุกด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคมและสติปัญญา โดยมุ่งเน้นการดำเนินงานในแง่การเสริมสร้างสัมพันธภาพภายในครอบครัว บทบาทและความรับผิดชอบบิดามารดาที่มีต่อบุตร เพื่อให้เด็กจะสามารถอยู่ในครอบครัวของเขาเองได้อย่างมีความสุขและมีความมั่นคงรวมถึงบทบาทหน้าที่ของชุมชนที่มีต่อเด็กโดยรวมไปถึงการให้บริการทดแทนในการปฏิบัติหน้าที่ของบิดามารดาของเด็ก เมื่อบิดามารดาประสบความยุ่งยากและไม่สามารถจัดทำหน้าที่บิดามารดาที่ดีและสมบูรณ์แบบได้เพื่อเป็นการเตรียมให้เด็กมีชีวิตที่อบอุ่นและมีความมั่นคงทางจิตใจอันจะเป็นประโยชน์ต่อครอบครัวและสังคมได้ในที่สุด

อย่างไรก็ตามโดยสรุปแล้วจะเห็นได้ว่า งานสวัสดิการเด็ก (Child welfare) เป็นงานสังคมสงเคราะห์ประเภทหนึ่งซึ่งเป็นการบริการที่มุ่งช่วยเหลือ สนับสนุน ทดแทน รวมไปถึงการส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของบิดามารดา เมื่อบิดามารดาประสบกับปัญหาความยุ่งยากไม่สามารถจะทำหน้าที่บิดามารดาที่ดีหรือสมบูรณ์แบบได้ และเป็นการช่วยแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสมในทุกด้านเพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นบริการที่จะช่วยปรับปรุงสภาวะความเป็นอยู่ของเด็กครอบครัวและสถาบันทางสังคมให้มีสภาพที่ดียิ่งขึ้น

ลักษณะการช่วยเหลือด้านสวัสดิการเด็กในประเทศไทย

ลักษณะการให้ความช่วยเหลือด้านสวัสดิการเด็กในประเทศไทย ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้แบ่งลักษณะการให้ความช่วยเหลือด้านสวัสดิการเด็กไว้หลายประการด้วยกัน ซึ่งโดยสรุปแล้วมี 3 ประการด้วยกัน (ศรีทัตติม พานิชพันธ์, 2527, น. 33-35) คือ

1. มุ่งให้ความช่วยเหลือทั้งระยะสั้นและระยะยาว
2. ให้การช่วยเหลือทั้งเด็กและครอบครัวควบคู่กันไป
3. เป็นการช่วยเหลือและสงเคราะห์ครอบครัวของเด็กที่ประสบความเดือดร้อนในด้านต่าง ๆ เช่น ประสบสาธารณภัย หัวหน้าครอบครัวถึงแก่กรรม เจ็บป่วย ว่างาน มีรายได้น้อย ไม่สามารถเลี้ยงดูบุตรของตนเองได้ โดยไม่แยกเด็กออกจากครอบครัวโดยไม่จำเป็น

ลักษณะการให้บริการสวัสดิการเด็ก

สำหรับลักษณะการให้บริการเด็ก จากการศึกษาของนักวิชาการโดยเฉพาะในงานของ ทัตติม พานิชพันธ์ (2536, น. 37) ได้จัดลักษณะการให้บริการสวัสดิการเด็กเป็น 3 ประการด้วยกัน คือ

1. การให้บริการโดยตรง (Direct Service) ได้แก่
 - 1.1 การให้ความช่วยเหลือแก่เด็กในบ้านของเขาเองในรูปการให้ความช่วยเหลือทางวัตถุ การจัดบริการทางด้านการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ การจัดกีฬาและสันทนาการ บริการเพื่อส่งเสริมสุขอนามัย การเสริมทักษะและการหางานให้ทำ ตลอดจนการให้คำแนะนำและคำปรึกษาหาหรือ การให้บริการในศูนย์เด็ก เป็นต้น
 - 1.2 การดูแลและรับเลี้ยงเด็กในสถานสงเคราะห์ ในสถานรับเลี้ยงเด็กแบบชั่วคราวในครอบครัวอุปการะ หรือการให้บริการอย่างถาวรในครอบครัวบุญธรรม
2. การให้บริการโดยอ้อม (Indirect Services) ได้แก่
 - 2.1 การให้ความช่วยเหลือในรูปของเงินช่วยเหลือด้านต่าง ๆ เช่น ทุนอาหารกลางวัน ทุนการศึกษา เป็นต้น
 - 2.2 การประสานงานเพื่อช่วยอำนวยความสะดวกในการให้บริการ

3. การให้บริการพิเศษ

เป็นลักษณะการให้บริการที่จัดสำหรับเด็กที่มีปัญหาพิเศษบางประการ ซึ่งหมายถึง เด็กที่กำพร้าอนาถา ถูกทอดทิ้งและทารุณกรรม เด็กกระทำผิด และเด็กพิการ เหล่านี้เป็นต้น บริการชนิดนี้แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ใหญ่ ๆ คือ

3.1 บริการสนับสนุน (Supportive Services) บริการนี้จะช่วยสนับสนุนและส่งเสริมให้ครอบครัวและเด็กมีสัมพันธภาพที่ดีต่อ โดยจะเป็นบริการที่มุ่งบรรเทาความตึงเครียดให้ระบบสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดาและบุตรให้เบาบางลง จนสมาชิกในครอบครัวมีการยอมรับซึ่งกันและกันและมีความสัมพันธ์เป็นไปในทางที่ดี ลดความกดดันที่อาจจะทำให้ครอบครัวแตกแยกถึงขั้นหย่าร้าง แยกกันอยู่ ฯลฯ บริการประเภทนี้ได้แก่ บริการศูนย์สุขภาพจิต และบริการให้คำปรึกษาหารือแก่ครอบครัว บริการให้คำแนะนำเพื่อป้องกันการทอดทิ้งเด็กของบิดามารดา นอกสมรส บริการป้องกันการทำร้ายทารุณกรรมเด็กของบิดามารดาโดยกำเนิด เป็นต้น

3.2 บริการเสริม (Supplementary Services) บริการนี้จะจัดให้แก่เด็กที่มีปัญหาในเรื่องสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดาและเด็กอย่างรุนแรง เช่น บิดามารดาไม่สามารถให้การเลี้ยงดูได้ด้วยสาเหตุใด สาเหตุหนึ่ง อาจจะเป็นในกรณีบิดามารดาถึงแก่กรรมโดยกะทันหัน เป็นต้น บริการนี้จะช่วยเด็กให้สามารถอาศัยอยู่ในบ้านของตนเองต่อไปได้โดยปกติสุข บริการนี้ได้แก่ บริการช่วยรับเลี้ยงเด็กกลางวัน หรือ บริการช่วยประกันรายได้ (Income Maintenance) ทุกประเภท รวมทั้งการประกันสังคม และบริการแม่บ้าน (Homemaker Services) เป็นต้น ซึ่งบริการทั้ง 2 ประเภท ยังไม่แพร่หลายในประเทศไทย

3.3 บริการทดแทน (Substitute Services) บริการนี้จะจัดให้แก่เด็กซึ่งตกอยู่ในสภาพที่เป็นเด็กกำพร้าอนาถา ถูกทอดทิ้ง พิการอย่างรุนแรง หรือเป็นเด็กจรจัด ฯลฯ เพื่อช่วยแก้ปัญหาเด็กที่ขาดสัมพันธภาพที่ดีกับบิดามารดาเป็นการชั่วคราวหรือถาวร บริการประเภทนี้ได้แก่ บริการอุปการะเด็กในสถานสงเคราะห์ (Institutional Care) บริการรับฝากเลี้ยงเด็กตามบ้านหรือครอบครัวอุปการะ (Foster care) และบริการบุตรบุญธรรม (Adoption) เป็นต้น บริการทดแทนนี้จะมีลักษณะการจัดหาครอบครัวทดแทนที่มีลักษณะคล้ายบ้านของเด็ก (Normal family) เพราะจะมีบิดามารดาทดแทน (Substitute Parents) ทำหน้าที่ทดแทนบิดามารดาโดยกำเนิดของเด็กในกรณีของสถานสงเคราะห์ เป็นต้น

หลักการในการให้บริการสวัสดิการสังคมด้านเด็ก

สำหรับหลักการการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับเด็กนั้นได้มีการวางหลักการการให้สวัสดิการไว้หลายประการด้วย ซึ่งสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. หลักการของสวัสดิการสังคมในการใช้เกณฑ์คุณภาพชีวิตที่ดี หรือการอยู่ดี กินดี (Quality of Life or Well-being) งานสวัสดิการสังคมเป็นงานที่มีองค์ประกอบในการให้ความช่วยเหลือ และจัดบริการเพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีในทุกขณะ ซึ่งเป็นการให้ความช่วยเหลือในหลายลักษณะ ทั้งที่เป็นเงิน สิ่งของและการให้บริการช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ตามองค์ประกอบของงานสวัสดิการสังคมในลักษณะกว้างทั้ง 7 ด้าน ซึ่งได้แก่ การให้บริการด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงานและการมีรายได้ ความมั่นคงทางสังคม บริการสังคม และนันทนาการ

2. หลักการในเรื่องการให้บริการสวัสดิการสังคมเชิงคุณภาพด้านเด็ก คำว่า “คุณภาพ” และ คำว่า “มาตรฐาน” ซึ่งจำเป็นต้องมีเกณฑ์วัดได้เปรียบเทียบได้ เสมือนเป็นเครื่องชี้วัดที่พึงประสงค์ที่จะต้องช่วยกันกำกับดูแลให้เป็นไปตามเกณฑ์นั้น ในขณะที่เดียวกันต้องตระหนักในเรื่องดังต่อไปนี้ (ศรีสว่าง พัววงศ์แพทย์, 2547, น. 4)

2.1 ระบบบริการสวัสดิการสังคมมิใช่การแสวงหากำไรเชิงธุรกิจหรือผลประโยชน์แอบแฝงใด ๆ และมีใ้การผลิตสินค้าหรือบริการที่มุ่งอำนวยความสะดวก สะดวก สบาย แต่เป็นบริการที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและพัฒนาการรอบด้านของมนุษย์ ซึ่งจำเป็นต้องมีคุณภาพ และผู้ให้บริการต้องมีจิตสำนึกอาสาสมัครหรือจิตวิญญาณทำงานด้วยใจรัก และมุ่งมั่นปรารถนาที่จะเป็นสังคมเป็นสุขถ้วนหน้า

2.2 บริการสวัสดิการสังคมเชิงคุณภาพด้านเด็กเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน จะต้องใช้เวลาในการพัฒนาไปให้ทันการ และพอเหมาะพอดีกับเงื่อนไข สถานการณ์ ตลอดจนบริบทต่าง ๆ ในสังคมไทย ทั้งนี้เพราะมาตรฐานที่พึงประสงค์และสภาพความเป็นจริงนั้นยังห่างไกลกันมากจำเป็นต้องใช้เวลาทำความเข้าใจร่วมกัน ต้องมีกระบวนการวางแผน เตรียมการ เตรียมคุณภาพคนทำงานอย่างเป็นขั้นตอน เป็นระยะ ๆ ไปพร้อมทั้งการติดตามประเมินผล เพื่อแก้ไขปรับปรุงให้การพัฒนาระบบงาน และการพัฒนาบุคลากรต่าง ๆ ให้มีความพร้อมในการทำงาน และควรมีการบริหารจัดการอย่างไร กระบวนการขับเคลื่อนทางสังคม ได้ส่งผลกระทบต่อประโยชน์สูงสุดแก่เด็กได้อย่างเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น ภายในระยะเวลาอันควร และในขณะเดียวกันก็ต้องการจัดสวัสดิการที่มีความยืดหยุ่นไม่ตึงด้วยกฎระเบียบมาตรฐานการให้บริการเป็นหลักการเป็นตัวตั้งจนไม่คำนึงว่าจะเป็นการทำงานกับ “คน” ไม่ใช่ “ผลผลิต” ตามโรงงานอุตสาหกรรมที่มี

เครื่องมือวัดเป็นมาตรฐานต่าง ๆ ได้ตามกำหนดและในขณะเดียวกันก็ต้องไม่ละเลย ทอดทิ้งหรือ ล่วงละเมิดเด็กด้วยรูปแบบวิธีการต่าง ๆ เสียเอง

2.3 การผสมผสานบริการด้านต่าง ๆ ด้วยบทบาทการมีส่วนร่วมจากตัวเด็ก พ่อแม่ ผู้ปกครอง ญาติพี่น้อง ชุมชน สังคม ตลอดจนองค์กรด้านเด็กที่อาจเป็นหน่วยงานของรัฐ หรือขององค์กรเอกชนสาธารณประโยชน์ก็ตาม เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นการยากที่สถาบันใดจะสามารถให้บริการแก่เด็กได้อย่างเพียงพอที่จะส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการรอบด้านที่เหมาะสมตามวัยได้ สังคมส่วนรวมต้องมีบทบาทร่วมรับผิดชอบ สร้างสรรค์สิ่งที่ดีงาม เช่น บริการสวัสดิการ สังคมด้านนันทนาการ และอื่นใดที่ให้โอกาสเด็ก ๆ ที่จะเติมเต็มการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เช่น ในด้าน กีฬา ดนตรี ศิลปวัฒนธรรม การประดิษฐ์คิดค้นนวัตกรรมต่าง ๆ ฯลฯ และละเว้นต่อการเผยแพร่บริการที่เป็นอบายมุขซึ่งเป็นภัยคุกคามสังคมทั้งเด็กและผู้ใหญ่ในสังคมปัจจุบัน

2.4 ระบบสวัสดิการสังคมเชิงคุณภาพด้านเด็กเป็นทุนสังคมที่เริ่มต้น และส่งผล สืบทอดให้แก่กระบวนการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต จากวัยเด็ก สู่วัยรุ่นวัยเรียน สู่วัยผู้ใหญ่วัยทำงาน จนถึงวัยผู้สูงอายุ และพัฒนาการการพึ่งตนเองจะต้องเริ่มที่ละเล็กละน้อย ตั้งแต่วัยเด็ก จนถึงวัยสูงอายุที่ต้องพึ่งตนเองให้ได้ยืนยาวที่สุดและได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสม ตามสภาพ ความจำเป็นบางช่วงเวลา ทั้งนี้เพื่อให้แต่ละชีวิตที่เกิดมานั้น “ได้อยู่อย่างมีคุณค่า” สามารถที่จะ บำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่นและสังคมได้

2.5 การเลี้ยงดูอบรมเด็กท่ามกลางกระแสหลักโลกปัจจุบัน กระบวนการเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนบ่มเพาะให้เด็กมีพัฒนาการรอบด้านที่เหมาะสมตามวัยนั้น จะเริ่มต้นจากสถาบัน ครอบครัว ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดตลอดชีวิตคนและขยายตัวออกไปสู่ชุมชน และค่อย ๆ ขยายออกไปสู่สังคมและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในวงกว้างขึ้นโดยลำดับ จึงจำเป็นต้องตระหนักถึง กระแสโลกาภิวัตน์ที่มีอิทธิพลอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้นพื้นฐานของความคิด ความเชื่อ ความศรัทธา ค่านิยมของสถาบันสังคม โดยเฉพาะที่เริ่มตั้งแต่ครอบครัว ชุมชนนั้น ย่อมเป็นรากฐานของการสั่ง อบรมบ่มเพาะที่สำคัญในเรื่องเด็ก

3) หลักการให้บริการสวัสดิการสังคมด้านเด็กมีคุณภาพ ปัจจัยที่สำคัญ คือ “บุคลากร” ที่เป็นคนทำงานใกล้ชิดกับเด็กไม่ว่าจะอยู่ในตำแหน่ง บทบาท หน้าที่ใดก็ตาม มีความสำคัญสูง เพราะจะเป็นฐานแรกและเป็นศูนย์กลางของการปฏิบัติการกิจที่ทำให้จุดมุ่งหมายและการปฏิบัติ ต่อเด็กให้เป็นรูปธรรมจริงและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่เด็กด้วยการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และสังคมส่วนรวมที่จะประสานงานกัน

โดยสรุปแล้ว จะเห็นได้ว่าการจัดสวัสดิการสังคมด้านเด็ก ถือได้ว่าเป็นการจัด สวัสดิการการให้บริการแก่เด็กโดยตรงและโดยอ้อม โดยมีจุดประสงค์มุ่งหมายที่ก่อให้เกิดการ

สนับสนุนต่อการพัฒนาการของเด็กในทุก ๆ ด้าน ขณะเดียวกันการจัดสวัสดิการดังกล่าวยังเป็น การสนับสนุนให้ครอบครัวได้ใช้สวัสดิการดังกล่าวร่วมกันอย่างมีความสุขถือเป็นการสนับสนุน สถาบันครอบครัวอีกระดับด้วย

2. แนวคิดการจัดสวัสดิการด้านการศึกษา

สวัสดิการด้านการศึกษาเป็นบริการหนึ่งของสวัสดิการสังคม ซึ่งรัฐบาลเป็นผู้จัด กิจกรรมและบริการด้านการศึกษาแบบให้เปล่า โดยมีเป้าหมายเพื่อต้องการให้เด็กและเยาวชนใน ประเทศมีโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่ต่ำกว่า 15 ปี บริการดังกล่าวได้ยึดหลักการ ได้แก่ ความเท่าเทียม ความเสมอภาค และการกระจายอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ดังนั้นในส่วนนี้จึงมุ่งเน้น อธิบายเกี่ยวกับสวัสดิการด้านการศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

ความหมายของการจัดสวัสดิการด้านการศึกษา

ศรีทัฬหิม พานิชพันธ์ (2537, น. 7) ให้ความหมายว่า เป็นบริการที่จัดให้แก่เด็กนักเรียนที่ มีปัญหาในด้านการศึกษา ด้านอารมณ์จิตใจ ด้านความประพฤติ สุขภาพอนามัย เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งปัญหาเหล่านี้มีส่วนกระทบถึงการศึกษาของเด็กนักเรียน ทั้งนี้นักสังคมสงเคราะห์ จะทำการศึกษาถึงลักษณะของปัญหา นำปัญหานั้น ๆ มาวิเคราะห์ วางแผนแก้ไข ป้องกันปัญหา ดำเนินการแก้ไขปัญหาร่วมกับนักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เป็นงานที่ให้บริการแก่ผู้รับ การศึกษาซึ่งอาจเป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง อาทิ ครูอาจารย์ เจ้าหน้าที่ รวมทั้ง ผู้ปกครองของนักเรียนในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยใช้การศึกษาและกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนสถานศึกษาเป็นเครื่องมือเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่นักเรียน นิสิต นักศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนประชาชนทั่วไป รู้ คิด เข้าใจ ยอมรับและสามารถลงมือกระทำได้และ อาจจะทำดังกระทำอยู่

วิภา สาสิงห์ (2543, น. 38) ได้ให้ความหมายของสวัสดิการทางการศึกษาว่า สวัสดิการทางการศึกษา หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นการช่วยเหลือนักเรียนให้สามารถพัฒนา ความรู้ ความสามารถ และบุคลิกภาพของตัวนักเรียนให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ซึ่งอาจจะอยู่ใน รูปแบบของกิจกรรมที่เป็นการให้บริการระดับกลุ่มหรือการให้บริการเพื่อพัฒนานักเรียนเป็น รายบุคคล

Charles R. Monro (อ้างถึงใน ชนะกิจ คชชี่, 2545, น. 38) กล่าวถึงความหมายของ สวัสดิการทางการศึกษาว่า สวัสดิการทางการศึกษา หมายถึง กิจกรรมซึ่งจัดขึ้นเพื่อเป็นการเสริมสร้าง กิจกรรมทางวิชาการ เป็นกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสพัฒนาตนเองด้วยตนเอง ทั้งทาง บุคลิกภาพ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนมุ่งพิจารณาบุคลิกภาพของ ตัวนักเรียนมากกว่าที่จะเสริมสร้างทางสติปัญญาและทักษะโดยตรง

โดยรวมความแล้วความหมายของสวัสดิการด้านการศึกษาที่มีผู้ให้ความหมายไว้ หลากหลายสรุปสาระสำคัญได้ว่าหมายถึง

1. การจัดกิจกรรมหรือบริการด้านต่าง ๆ แก่ผู้เรียนเพื่อช่วยเหลือให้เด็กนักเรียน สามารถแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ ที่อาจจะส่งผลกระทบต่อ การเรียน บุคลิกภาพ พัฒนาการและศักยภาพของ เด็กนักเรียนได้อย่างเหมาะสม

2. การจัดกิจกรรมเสริมที่ไม่ใช่กิจกรรมการเรียนการสอนโดยปกติ แต่เป็นการช่วย ส่งเสริม เพิ่มพูนประสบการณ์หรือทักษะชีวิต หรือการทำงานกับระบบสภาวะแวดล้อมของผู้เรียน เพื่อสร้างเงื่อนไขในการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาความพร้อม ความสามารถและ ศักยภาพของผู้เรียน ให้สามารถปรับตัวได้ดี แก้ปัญหาด้วยตนเองได้อย่างเหมาะสม มีความสุข และพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว การจัดกิจกรรมหรือการให้บริการต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จนั้น รวมถึงการบริหารจัดการกิจกรรมต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพด้วย

3. การจัดกิจกรรมหรือดำเนินการแก้ไข ป้องกันปัญหาพร้อมกับเด็กนักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งกลุ่มนักเรียนและกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น ครูอาจารย์ เจ้าหน้าที่ รวมทั้งการ ทำงานกับครอบครัว ผู้ปกครองของนักเรียนในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยใช้การ บริการและกิจกรรมต่าง ๆ ในสถานศึกษาเป็นเครื่องมือเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี

วัตถุประสงค์ของสวัสดิการด้านการศึกษา

วัตถุประสงค์ของสวัสดิการด้านการศึกษาที่นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึง ขอ ยกตัวอย่างวัตถุประสงค์ของสวัสดิการทางการศึกษาที่นักวิชาการบางท่านอธิบายไว้มีรายละเอียด ดังนี้

ศุทธิณี สันตะบุตร (อ้างถึงใน สมชัย สุกสัถ, 2543, น. 19-20) กล่าวถึงวัตถุประสงค์ ของสวัสดิการด้านการศึกษา มีรายละเอียด ดังนี้

1. เพื่อสร้างมนุษยสัมพันธ์และช่วยให้นักเรียนตอบสนองตนเองและผู้อื่นในฐานะที่ อาศัยอยู่ร่วมกันและช่วยให้นักเรียนสร้างหลักการด้วยตนเองตามวิถีทางที่มนุษย์ควรจะมี ความสัมพันธ์

ต่อกันให้นักเรียนมีทักษะและอุปนิสัยที่จำเป็นต่อการศึกษา รู้จักปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลให้ดีขึ้น

2. เพื่อให้นักเรียนมีความประพฤติตามหลักการทางการศึกษาที่กำหนดไว้
3. เพื่อช่วยให้นักเรียนพัฒนาตนเองทางด้านต่าง ๆ และสามารถทำให้นักเรียนตัดสินใจเลือกตามความต้องการของตนเองได้อย่างถูกต้องที่สุด
4. เพื่อช่วยให้นักเรียนค้นพบความสามารถ ความสนใจ และความต้องการที่แท้จริงของตัวนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น
5. เพื่อช่วยให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง ยอมรับภาวะความเป็นจริงที่เกิดขึ้นกับตนเองตลอดจนการให้ความช่วยเหลือนักเรียนในด้านต่าง ๆ

กาญจนา ศรีกาฬสินธุ์ (อ้างถึงใน กฤษณ์กมล กมลาศน์, 2546, น. 30) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของสวัสดิการทางการศึกษา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. เพื่อช่วยให้นักเรียนได้เข้าใจความต้องการของตนเอง และสำรวจตนเองในด้านความสนใจ ความถนัด และความสามารถที่แท้จริง
2. เพื่อช่วยให้ครูได้รู้จักนักเรียนแต่ละรายได้ดียิ่งขึ้น และสามารถส่งเสริมความเข้าใจ ความถนัด และความสามารถของนักเรียนแต่ละคนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม
3. เพื่อช่วยให้นักเรียนได้เพิ่มพูนประสบการณ์และทักษะ เพื่อสร้างเสริมบุคลิกภาพ และพัฒนาการของนักเรียนได้อย่างเต็มที่
4. เพื่อช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานของตนเอง และก่อให้เกิดความภูมิใจและความสุข
5. เพื่อส่งเสริมสัมพันธภาพ ศีลธรรมจรรยา การอยู่ร่วมกัน ทำงานร่วมกัน และส่งเสริมการปกครองตนเองตามแนวประชาธิปไตย
6. เพื่อช่วยให้นักเรียนทุกคนได้มีโอกาสทางการศึกษาและได้รับประโยชน์สูงสุด สรุปร วัตถุประสงค์ของสวัสดิการทางการศึกษา เพื่อให้นักเรียนได้เพิ่มพูน ประสบการณ์และมีพัฒนาการด้านต่าง ๆ ได้แก่ การสร้างมนุษยสัมพันธ์ เข้าใจตนเองและผู้อื่น รู้จักการคิดวิเคราะห์ และการตัดสินใจในการเลือกสิ่งที่ถูกต้อง ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานและสิ่งที่นักเรียนตั้งใจมุ่งหมายและส่งเสริมให้นักเรียนเป็นคนดีของสังคม

ขอบเขตในการทำงานสวัสดิการด้านการศึกษา

ขอบเขตในการทำงานด้านสวัสดิการด้านการศึกษา เป็นการให้บริการที่ครอบคลุมในหลายส่วน ส่วนแรก ได้แก่ การจัดการศึกษาพื้นฐานสำหรับบุคคลทั่วไป ที่อยู่ในระบบโรงเรียนหรือนอกระบบที่รัฐยังคงดูแลได้ ส่วนที่สอง คือ การจัดการศึกษาพิเศษสำหรับกลุ่มผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการที่เป็นกลุ่มเด็กในสภาวะยากลำบากเด็กในสถานสงเคราะห์ เด็กในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และผู้ที่มีความสามารถพิเศษ รวมทั้งกลุ่มที่สนใจเรียนรู้ตามอัธยาศัย ส่วนที่สาม คือ การจัดสวัสดิการเสริมให้แก่ผู้เรียนที่ขาดความพร้อมและต้องการความช่วยเหลืออื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น บริการให้คำปรึกษา เป็นต้น

กิจกรรมของสวัสดิการทางการศึกษา

กิจกรรมของสวัสดิการทางการศึกษาที่จัดให้นักเรียน ซึ่งมีนักวิชาการกล่าวถึงกิจกรรมที่จัดขึ้น โดยมีเนื้อหาครอบคลุมถึงสวัสดิการทางการศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

หวน พินธุ์พันธ์ (2528, น. 89-100) กล่าวถึง กิจกรรมที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นให้แก่ นักเรียน ดังนี้

1. กิจกรรมนักเรียน มีรายละเอียด ดังนี้

- กิจกรรมสถานนักเรียน เป็นกิจกรรมที่สอนให้นักเรียนรู้จักการปกครองแบบระบบประชาธิปไตยเพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นร่วมกัน และเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้แก่ตัวของนักเรียนเอง โดยมีครูทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ให้คำปรึกษาเท่านั้น

- กิจกรรมกีฬา ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับวิชาพลานามัย เป็นการเสริมสร้างให้นักเรียนมีร่างกายที่แข็งแรง มีสุขภาพดี และมีน้ำใจเป็นนักกีฬา

- กิจกรรมศิลปะและวัฒนธรรม เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักคุณค่าของงานศิลปะและการเห็นวัฒนธรรมไทยเป็นสิ่งที่ตั้งงามควรค่าแก่การรักษาไว้ซึ่งประเพณี

- กิจกรรมการบำเพ็ญประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักเสียสละตนเพื่อบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวมและสังคมโดยไม่หวังผลตอบแทน

- กิจกรรมชุมนุม สามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนแรกเป็นชุมนุมทางวิชาการ เช่น ชุมนุมภาษาไทย ชุมนุมภาษาอังกฤษ ส่วนที่สองเป็นชุมนุมที่ไม่เป็นวิชาการ เช่น ชุมนุมถ่ายภาพ ชุมนุมรักษาความสะอาด ชุมนุมทำอาหาร เป็นต้น

2. การจัดกิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ให้นักเรียนเข้าใจตนเอง รู้จักช่วยเหลือตนเอง รู้จักคิดและแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง มีรายละเอียด ดังนี้

- การสำรวจและศึกษานักเรียนรายบุคคล เพื่อทราบถึงสถานะทางครอบครัวของนักเรียนแต่ละคนว่าเป็นอย่างไร รวมทั้งทราบถึงสถานะด้านอื่น ๆ เช่น สุขภาพ สติปัญญา และความถนัดของนักเรียนแต่ละคน

- การสนทนา เป็นบริการด้านข้อมูลข่าวสารให้แก่ นักเรียน เพื่อช่วยให้นักเรียนมีความรู้รอบตัวนอกเหนือจากหลักสูตรการเรียนในห้องเรียน

- การให้คำปรึกษา เป็นการให้แนวทางแก่นักเรียนที่เข้ารับคำปรึกษาให้เกิดความเข้าใจตนเองและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการสอนให้นักเรียนรู้จักรับผิดชอบในการตัดสินใจของตนเองและช่วยให้นักเรียนมองเห็นแนวทางในการปฏิบัติตน

- การจัดวางตัวบุคคล เพื่อช่วยให้นักเรียนมีประสบการณ์ด้านต่าง ๆ จึงใช้วิธีการฝึกอบรม เช่น การจัดให้นักเรียนเลือกเรียนวิชาด้วยตนเองเพื่อให้ตรงกับความต้องการ ความสามารถ ความถนัด และความสนใจของนักเรียน

- การติดตามและประเมินผล เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อตรวจสอบดูว่ากิจกรรมที่ดำเนินการมานั้นประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด มีข้อบกพร่องอย่างไร และควรแก้ไขตรงไหน

3. การปกครองนักเรียน เป็นกระบวนการการดูแล ป้อนกัน คุ้มครองความปลอดภัยของนักเรียนรวมทั้งการอบรมมารยาทที่งดงาม เพื่อให้นักเรียนรู้จักรักษาระเบียบวินัยและปฏิบัติตามกฎข้อบังคับด้วยความสมัครใจอันนำไปสู่ความเป็นระเบียบเรียบร้อยความสงบสุขและความเสมอภาคแก่บุคคลอื่นในสังคม

4. การจัดกิจกรรมด้านต่าง ๆ ให้แก่นักเรียน มีรายละเอียด ดังนี้

- การจัดอาหารกลางวัน เป็นการช่วยเหลือนักเรียนให้ได้รับประทานอาหารที่ถูกต้อง สุขลักษณะตามหลักโภชนาการ เพราะถ้าหากนักเรียนมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ย่อมส่งผลให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการศึกษา

- การรักษาสุขภาพอนามัย เป็นการป้องกันและรักษาสุขภาพร่างกายของนักเรียนเอง เพราะการมีสุขภาพร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ย่อมส่งผลให้การศึกษาของนักเรียนประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้นด้วย

- การรักษาความปลอดภัยให้แก่นักเรียนทั้งขณะศึกษาเล่าเรียนและเดินทางกลับบ้านเพื่อควบคุมเหตุร้ายที่จะเกิดขึ้น โดยให้ความรู้แก่นักเรียนเกี่ยวกับการป้องกันตนเองให้รอดพ้นจากอันตรายทั้งปวง โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของนักเรียนเป็นอันดับแรก

- การจัดร้านขายสินค้าในโรงเรียนเพื่อจำหน่ายสินค้าราคาถูกให้แก่นักเรียน เช่น สมุด ดินสอ ปากกา กระดาษ และอื่น ๆ ซึ่งมีราคาถูกกว่าท้องตลาดทั่วไปและเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่นักเรียน

5. การดำเนินงานเกี่ยวกับการเงิน เป็นการช่วยเหลือนักเรียนที่ฐานะทางบ้านยากจนให้ได้เรียนหนังสือจนสำเร็จการศึกษา โดยจัดอยู่ในรูปแบบของการให้ทุนการศึกษาและเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษา

สรุป กิจกรรมของสวัสดิการทางการศึกษาที่จัดให้นักเรียน มีวัตถุประสงค์จัดขึ้นเพื่อช่วยเหลือและส่งเสริมนักเรียนด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สุขภาพ และสังคม เพื่อขจัดปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาของนักเรียน โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดที่นักเรียนควรจะได้รับเป็นสำคัญ

การจัดบริการของสวัสดิการทางการศึกษา

นักวิชาการหลายท่านให้ความสนใจเกี่ยวกับการจัดบริการของสวัสดิการทางการศึกษา โดยมีการศึกษาและแบ่งประเภทของการบริการออกเป็นประเภทต่าง ๆ มีรายละเอียดดังนี้

วอเตอร์ เอฟ จอห์นสัน (Johnson, อ้างถึงใน สุดใจ น้ำสมบุญ, 2539, น. 16-17) แบ่งบริการของสวัสดิการทางการศึกษาที่จัดให้นักเรียนออกเป็น 7 บริการ ดังนี้

1. การบริการด้านจิตวิทยา (Psychological Service) เพื่อให้ นักเรียนสามารถวินิจฉัยปัญหาและปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวได้ เป็นการให้ความช่วยเหลือทางการศึกษาเป็นรายบุคคลและกลุ่ม

2. การบริการด้านสังคมสงเคราะห์ (School Social Service) เป็นการให้ความช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาเกี่ยวกับการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ตัว โดยนักสังคมสงเคราะห์จะทำงานร่วมกับโรงเรียน บ้าน และชุมชนเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน

3. การบริการด้านสุขภาพ (Health Service) เป็นการให้ความช่วยเหลือนักเรียนเกี่ยวกับการป้องกันและการส่งเสริมสุขภาพมากกว่าการบำบัดรักษา ซึ่งเป็นการให้บริการร่วมกันระหว่างนักจิตวิทยาและนักสังคมสงเคราะห์

4. การบริการด้านการจัดวางตัวบุคคล (Placement Service) เป็นการให้ความช่วยเหลือเช่นเดียวกับการจัดหางานให้นักเรียนทำเมื่อจบการศึกษา เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและเป็นการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการทำงานแก่นักเรียนที่จบการศึกษาแล้ว

5. การบริการด้านการวิจัย การประเมินผล และการตรวจสอบ (Research Service) เป็นบริการที่มีความเกี่ยวกับการวางแผนประสานงาน การทดสอบ การประเมินผล ตลอดจนการวิจัยทุกชนิดที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน

6. บริการด้านการมาเรียนและการขาดเรียน (Attendance Service) เป็นบริการที่ต้องทำงานเกี่ยวกับการประสานงานระหว่างบ้านโรงเรียน เพื่อช่วยแก้ไขปัญหานักเรียนขาดเรียน

7. การบริการด้านแนะแนว (Guidance Service) เป็นการบริการที่ประกอบไปด้วยสิ่งต่อไปนี้

7.1 การบริการศึกษาเป็นรายบุคคล เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล ประวัติส่วนตัวของนักเรียน เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนและการให้คำปรึกษา

7.2 การบริการสนเทศ เป็นการให้บริการเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษาและอาชีพของนักเรียน

7.3 การบริการให้คำปรึกษา เป็นการให้บริการที่ช่วยให้นักเรียนเข้าใจตนเอง เข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้น และสามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง

7.4 การบริการติดตามผล เป็นการติดตามและประเมินผลงานด้านต่าง ๆ ของงานบริการเพื่อตรวจสอบดูว่างานที่ทำไปนั้นมีปัญหาและอุปสรรค หรือ ประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

Antoinette Ryan (อ้างถึงใน เพ็ญประภา ภัทรานุกรม, 2535, น. 21) ได้แบ่งประเภทบริการของสวัสดิการทางการศึกษาที่จัดให้นักเรียนออกเป็น 5 บริการ ดังนี้

1. การบริการเข้าเรียนและขาดเรียน (Attendance Service) เป็นบริการเกี่ยวกับปัญหาการเข้าเรียนและการขาดเรียนของนักเรียน เพื่อหาวิธีการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาต่อไป

2. การบริการสังคมสงเคราะห์ (Social Work Service) เป็นบริการให้ความช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาด้านการปรับตัว โดยค้นหาสาเหตุหรือที่มาของปัญหา ซึ่งดำเนินงานร่วมกับฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความร่วมมือในการแก้ปัญหา

3. การบริการด้านสุขภาพ (Health Service) เป็นการให้ความช่วยเหลือนักเรียนด้านการป้องกันและการส่งเสริมสุขภาพมากกว่าบำบัดรักษา

4. การบริการด้านจิตวิทยา (Psychological Service) เป็นบริการที่ช่วยเหลือนักเรียนในการวินิจฉัยปัญหาและให้การรักษานักเรียนที่มีปัญหาทางด้านจิตใจ

5. การบริการแนะแนว (Guidance Service) เป็นบริการที่ให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนในการให้คำปรึกษาด้านการศึกษาและด้านอาชีพ

สรุป การจัดบริการของสวัสดิการทางการศึกษา ได้แก่ การบริการด้านจิตวิทยา การบริการด้านสังคมสงเคราะห์ การบริการด้านสุขภาพ การบริการด้านการเข้าเรียนและการขาดเรียน และการบริการแนะแนว บริการดังกล่าวจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความพร้อมในการศึกษาและทำงานต่อไปเมื่อจบการศึกษา

นโยบายและรูปแบบการจัดสวัสดิการทางการศึกษา

นโยบายการจัดสวัสดิการทางการศึกษา เป็นภาระหน้าที่สำคัญของรัฐในการสร้างระบบคุ้มครองทางการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนทั่วไป ทั้งกลุ่มเป้าหมายในระบบการเรียนรู้ปกติ และกลุ่มผู้ด้อยโอกาสอื่น ๆ ในความคุ้มครองของรัฐ หรือการส่งเสริมให้หน่วยงานสาธารณะหรือภาคเอกชนเข้ามาให้ความคุ้มครองช่วยเหลือแทนในบางส่วน

นโยบายสวัสดิการทางการศึกษาในภาพรวม เน้นให้พลเมืองไทยมีศักดิ์ศรีและสิทธิในการได้รับการดูแลและคุ้มครองจากรัฐทางด้านการศึกษาพื้นฐานอย่างเสมอภาค เท่าเทียม มีการบริหารจัดการอย่างมีคุณภาพตามที่มาตรฐานกำหนด ให้ความสำคัญกับการระดมการมีส่วนร่วมจากครอบครัว ชุมชนมาร่วมจัดสวัสดิการทางการศึกษาให้แก่เด็กด้อยโอกาสและเด็กพิการรวมทั้งเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการยอมรับในความเป็นปัจเจกบุคคล สามารถดำเนินชีวิตในสังคมอย่างเป็นปกติสุข มีคุณค่า ศักดิ์ศรีในตนเอง และเน้นการระดมความช่วยเหลืออย่างกว้างขวางจากครอบครัว กลุ่มสังคม สถาบันทางสังคมทั้งรัฐและชุมชนแวดล้อมเข้ามาร่วมให้การช่วยเหลืออย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

จากการศึกษาแนวคิดการจัดสวัสดิการทางการศึกษาสรุปได้ว่า การจัดสวัสดิการทางการศึกษามี 2 ระดับ คือ กิจกรรมหรือบริการให้จัดให้แก่กลุ่มเด็กและเยาวชนเป็นตัวตั้ง และยึดเอาการทำงานกับครอบครัว ญาติพี่น้อง โรงเรียน กลุ่มเพื่อน ชุมชนที่มีอิทธิพลต่อตัวเด็ก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาความพร้อมของผู้เรียนในหลายลักษณะ เช่น บุคลิกภาพ ความสัมพันธ์ทางสังคม การพัฒนาความสามารถและการตัดสินใจในการจัดการปัญหา การสำรวจ ทำความเข้าใจตนเองถึงความต้องการและศักยภาพที่แท้จริงของตน การดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข รู้เท่าทัน มีความสามารถในการคุ้มครองตนเอง ส่วนขอบเขตในการทำงานสวัสดิการทางการศึกษา คือ ส่วนที่หนึ่งการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับบุคคลทั่วไปที่อยู่ในระบบโรงเรียน หรือนอกระบบที่รัฐยังคงดูแลได้ ส่วนที่สอง คือ การจัดการศึกษาพิเศษสำหรับกลุ่มผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ที่เป็นกลุ่มเด็กในสภาวะยากลำบากและผู้ที่มีความสามารถพิเศษ รวมทั้งกลุ่มที่สนใจเรียนรู้ตามอัธยาศัย

ส่วนที่สาม คือการจัดสวัสดิการเสริมให้แก่ผู้เรียนที่ขาดความพร้อมและต้องการความช่วยเหลืออื่น ๆ นอกจากนี้ที่กล่าวมานี้ยังมีรูปแบบการทำงานที่แตกต่างกันในแต่ละหน่วยงาน

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน

ความหมายของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด

เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในภาษาอังกฤษใช้คำว่า Juvenile Delinquency ซึ่งหากเป็นผู้ใหญ่ที่กระทำผิดจะใช้คำว่า Criminal ซึ่งแปลว่าอาชญากร แต่หากเป็นเด็กและเยาวชนซึ่งในอดีตใช้คำว่ายุวอาชญากร (อาชญากรเด็ก) แต่ต่อมาเห็นว่าเป็นคำที่รุนแรงและตีตราเด็กและเยาวชนจึงเปลี่ยนมาเป็นการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน

ซึ่งในการให้ความหมายเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดได้มีนักคิดและนักวิชาการได้ให้ความหมายที่หลากหลายและแตกต่างกันทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ดังต่อไปนี้

ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พุทธศักราช 2534 ได้บัญญัติไว้ว่า

เด็ก หมายถึง บุคคลอายุเกินกว่า 7 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่เกิน 14 ปีบริบูรณ์

เยาวชน หมายถึง บุคคลอายุ 14 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ แต่มิได้หมายความว่าบุคคลผู้บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส

สุพัตรา สุภาพ (2541, น. 50) กล่าวว่า เด็กกระทำผิด คือ เด็กเกเร เร่วอน ขอทาน หนีโรงเรียนและที่รุนแรงคือ การกระทำความผิดกฎหมาย คือ การทำร้ายร่างกาย ลักทรัพย์ กระทำอนาจาร และข่มขืน กระทำซ้ำเรา กระทำผิดว่าด้วยอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ฯลฯ

ผดุง อารยะวิญญู (2542, น. 3) ให้คำจำกัดความว่า เด็กที่มีพฤติกรรมขัดกับสังคมว่าเป็นเด็กที่ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม ประพฤติตนไปในทิศทางที่ตรงกันข้ามกับกรอบวัฒนธรรมอันดีงามของสังคม ประพฤติตนไปในทางที่แตกต่างออกไปจากคนทั่วไปในสังคมที่เขาประพฤติปฏิบัติกันโดยยกตัวอย่างเด็กกลุ่มนี้ว่า คือ กลุ่มเด็กเกเร เป็นยุวอาชญากร เป็นต้น

เสริน ปุณณะหิตานนท์ (2523, น. 88-89) ได้กล่าวเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนไว้ว่า หมายถึง พฤติกรรมที่ขัดแย้งกับความต้องการในค่านิยมของวัฒนธรรมที่ครอบงำวิถีชีวิตของเยาวชน นั่นก็คือพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนค่านิยมหลัก ซึ่งเป็นระบบที่ก่อรูปลักษณะนิสัยใจคอของเยาวชน แม้ว่ากฎหมายบางอย่างจะไม่ได้ฝังรากลึกลงในจารีตประเพณีของสังคม แต่ก็ปรากฏว่าจารีตประเพณีหลายอย่างได้ถูกนำไปใช้เป็นพื้นฐานในการบัญญัติกฎหมายดังนั้น

การกระทำผิดของเด็กและเยาวชนจึงมีความหมายไปในทางพฤติกรรมบางรูปแบบที่ขัดแย้งหรือต่อต้านสังคม ทำให้เกิดเสียระเบียบทั้งในทางสังคมและตัวบุคคล และมีนัยความหมายครอบคลุมไปถึงผลของการใช้ค่านิยม วินิจฉัยความประพฤติว่าเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาหรือไม่พึงปรารถนา ภายในกรอบบรรทัดฐานและกฎหมายของสังคมด้วย เป็นความประพฤติที่มักจะมีผลกระทบต่อกลุ่มไปในทางที่ไม่ดี พฤติกรรมนั้นก็มักถือว่าเป็นการต่อต้านสังคม

สำหรับเพาเวอร์ส และ วิทเมอร์ (Power & Witmer, 1951, p. 180, อ้างถึงใน ฌักส์สรบุญเพ็ง, 2549) ได้ให้ความหมายเด็กกระทำผิดว่า ต้องพิจารณาถึงเกณฑ์ 3 ประการ คือ

1. ความหนักเบาของความผิด หรือความร้ายแรงของการกระทำ
2. ความถี่ของการกระทำ หรือการท้อบ่อยครั้งแค่ไหน
3. ทักษะคดีของผู้กระทำผิดต่อสังคมหรือต่อผู้มีสิทธิอำนาจตามกฎหมาย

จากเกณฑ์ทั้ง 3 ประการนี้ เขาได้แบ่งเด็กที่กระทำผิดออกเป็น 5 กลุ่มด้วยกัน คือ เกเรที่สุด เกเรธรรมดา เกเรเป็นบางโอกาส ไม่ค่อยเกเร และเกเรน้อยที่สุด

องค์การสหประชาชาติ (United Nation, 1961, p. 61, อ้างถึงใน เสรี ภัทรพิศาล, 2546, น. 10) ได้มีการนิยามการให้การกระทำผิดของเยาวชน เป็นเรื่องของการปรับตัวไม่ได้หรือไม่ก็เป็นเรื่องของรูปแบบความประพฤติที่สะท้อนให้เห็นภาวะความเป็นอยู่ที่น่าสมเพช หรือสะท้อนให้เห็นการมีกฎหมายและระเบียบกฎหมายที่ไม่ทันกับเหตุการณ์ยิ่งกว่าที่จะเป็นเรื่องของความโน้มเอียงไปในทางกระทำผิด ดังนั้นการไม่อยู่ในโอวาทของผู้ใหญ่ ความดี้อัน การไม่เคารพผู้ใหญ่ การสูบบุหรี่โดยไม่ได้รับอนุญาต การเก็บรวบรวมกันบุหรี่ยุติ การเวรขายของ และอะไร ๆ ที่คล้ายกันนี้ จึงถือว่าเป็นการกระทำผิดของเยาวชน ปรากฏอยู่เสมอว่า “รูปแบบของความผิด” ตามข้อกล่าวหานั้นก็มักจะนำไปปะปนอยู่กับผู้กระทำผิดอันแท้จริงอยู่เสมอ ๆ เกินกว่าที่จะพึงปรารถนาไม่ใช่แต่เพียงเพราะเหตุที่ไม่มีบริการและสถานที่ที่จัดไว้โดยเฉพาะเท่านั้น แต่ยังเป็นเพราะนโยบายและประเพณีปฏิบัติที่มักจะถือว่าเด็กเหล่านั้นทั้งหมดเป็นพวก “ปรับตัวไม่ได้” จึงถูกส่งตัวไปไว้ในสถานที่เดียวกันอีกด้วย ผลที่เกิดขึ้นจึงเป็นการทำให้ปัญหาในเรื่องนี้มีความร้ายแรงกว่าที่เป็นจริงทั้งในด้านปริมาณและรูปแบบ

สาเหตุการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน

โสภา ซปีลมันน์ (2536, น. 128-144) ได้กล่าวว่าการที่เด็กและเยาวชนกระทำผิดนั้น ต้องศึกษาสาเหตุหลาย ๆ สาเหตุ ได้แก่

1. สาเหตุจากตัวเด็กและเยาวชน

1.1 พันธุกรรมหรือสิ่งที่ได้รับการถ่ายทอดจากพ่อแม่ ทำให้เด็กที่เกิดมาเป็นโรคปัญญาอ่อน จิตใจบกพร่อง ทำให้เด็กไม่สามารถใช้สติปัญญาไตร่ตรอง ยับยั้ง หรือหักห้ามใจต่อต้านกับสิ่งยั่วยุต่าง ๆ ได้นอกจากนี้ยังเกิดจากความผิดปกติของโครโมโซม สาเหตุจากพันธุกรรม อาจมีสาเหตุสืบเนื่องมาจากโรคภัยไข้เจ็บของบิดามารดาที่ต่อเนื่องมาถึงบุตร เช่น โรคบุรุษ วัณโรค เป็นต้น

นอกจากนี้ William Sheldon เห็นว่าบุคลิกภาพของบุคคลมีผลต่ออารมณ์ของบุคคลนั้น โดยแบ่งโครงสร้างของร่างกายเป็น 3 รูปแบบ คือ

รูปแบบที่ 1 แบบเอนโดมอร์ฟิก (Endomorphic) เป็นบุคคลประเภทที่มีรูปร่างค่อนข้างอ้วน ผิวเกลี้ยงและนิ่มนวล กระดูกเล็ก ผิวหนังอ่อนนุ่ม และจะมีอุปนิสัยที่รักความสนุกสนาน ความสะดวกสบาย มีความรักต่อบุคคลอื่นและเป็นคนชอบสังคม

รูปแบบที่ 2 เมโซมอร์ฟิก (Mesomorphic) เป็นบุคคลประเภทที่มีรูปร่างบึกบึนและมีกล้ามเนื้อแข็งแรง มีโครงสร้างใหญ่ หน้าอกใหญ่ มีเอวที่ใหญ่ ส่วนอุปนิสัยจะเป็นพวกที่รุกรายการว่องไวและมีความประพฤติค่อนข้างจะก้าวร้าว

รูปแบบที่ 3 เอ็คโตมอร์ฟิก (Ectomorphic) เป็นบุคคลประเภทที่มีรูปร่างบอบบางกระดูกเล็ก ไหล่ห่อ หน้าเล็ก จมูกแหลม และมีอุปนิสัยไม่ชอบเข้าสังคม ชอบบ่น ไม่สู้ปัญหา มีปัญหาอันไม่หลับ มีความรู้สึกไวต่อเสียงและสิ่งรบกวนต่าง ๆ หวาดระแวงและเก็บตัว

กล่าวโดยสรุปแนวคิดของ Sheldon คือคนที่มีโครงสร้างของร่างกายแบบเมโซมอร์ฟิกมีแนวโน้มที่จะกระทำผิดมากกว่าโครงสร้างแบบอื่น ๆ

1.2 ภาวะจิตใจอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เนื่องมาจากผลแห่งการพัฒนาการตามวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงวัยรุ่นระยะกลางอันเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางร่างกาย จิตใจและอารมณ์ ทำให้เด็กปรับตัวไม่ได้ ประกอบกับการที่บิดามารดา ครูอาจารย์ หรือผู้ปกครองไม่เข้าใจ ทำให้เด็กเกิดมีอารมณ์รุนแรง ฉุนเฉียว โกรธง่าย สร้างเรื่องเล็กเป็นเรื่องใหญ่ และชอบแสดงออกด้วยพฤติกรรมในลักษณะที่เป็นอันตรายต่อผู้อื่นได้

2. สาเหตุจากครอบครัว

ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมสถาบันแรกของมนุษย์ ในการหล่อหลอมบุคลิกภาพ อารมณ์จิตใจ ทักษะคิด ค่านิยม จริยธรรมและคุณธรรม ให้กับเด็กเพื่อให้เด็กได้เติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ ที่ดีในอนาคต การอบรมเลี้ยงดูที่เด็กได้รับหากเน้นหนักไปในทางหนึ่งมากเกินไป อาจก่อให้เกิด ผลร้ายต่อเด็กได้ ประสบการณ์ต่าง ๆ ของเด็กจะเริ่มภายในครอบครัวเป็นแห่งแรก พฤติกรรมที่เด็ก แสดงต่อสังคมภายนอกสามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพครอบครัว บรรยากาศภายในครอบครัวได้ ในกรณีเด็กกระทำผิดขึ้นมาครอบครัวจะเป็นหน่วยแรกที่ถูกละเมิดว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ กับการกระทำของเด็กและเยาวชน ในครอบครัวที่พ่อแม่ชอบเล่นการพนันหรือดื่มสุรา เด็กอาจติด นิสัยชอบเล่นการพนันหรือดื่มสุราไปด้วย

3. สาเหตุจากสภาพแวดล้อม

3.1 สภาพชุมชนและสิ่งแวดล้อม ชุมชนแออัดที่อยู่ในเมืองจะมีผลก่อให้เกิดเด็กและ เยาวชนกระทำผิดได้มากกว่าชุมชนในชนบท ธรรมชาติ ภูมิประเทศ สถานที่ ดินฟ้าอากาศ การศึกษา และสภาวะทั่วไป ก็อาจทำให้บุคคลแตกต่างกันออกไปทั้งกิริยาวาจา นิสัยใจคอ การประพฤติ ปฏิบัติ ความคิดอ่านหรือความต้องการได้ อนึ่ง สภาพถิ่นที่อยู่ ปัญหาเกี่ยวกับความเดือดร้อน เรื่องที่ อยู่อาศัยเนื่องจากการอพยพเข้ามาทำมาหากินในเขตเมืองใหญ่ซึ่งมีทั้งแบบถาวรและชั่วคราว ทำให้เกิดการแออัดในเรื่องที่อยู่อาศัยและก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาอีกมากมาย

3.2 โรงเรียนหรือสถานศึกษา เป็นสถานที่สำคัญอย่างหนึ่งที่มีส่วนรับผิดชอบใน การปั้นชีวิตจิตใจและอนาคตของเด็กและเยาวชนของชาติ ไม่ว่าจะไปในด้านความรู้ทาง วิทยาการหรือในด้านศีลธรรมจรรยา หรือความประพฤติ ตลอดจนอาชีพที่เด็กและเยาวชนจะยึด เป็นหลักในการดำเนินชีวิต

3.3 กลุ่มเพื่อน ซึ่งถือว่ามีผลสำคัญต่อเด็กและเยาวชนเป็นอันมากโดยเฉพาะ อย่างยิ่งในช่วงวัยรุ่น ถ้าวัยรุ่นรวมกลุ่มอยู่ในกลุ่มเพื่อนที่ไม่ดีก็จะทำให้เด็กคนนั้นมีพฤติกรรมที่ไม่ดี ตามไปด้วย ทั้งนี้เพราะกลุ่มเพื่อนหรือแก๊งค์ต่าง ๆ จะถ่ายทอดเทคนิคในการกระทำผิดหรือคอย ช่วยเหลือส่งเสริมให้กระทำผิดหนักขึ้นกว่าเดิม สนับสนุนกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความตื่นเต้นและให้ ประโยชน์ร่วมกันในการกระทำผิด คอยยกย่องผู้กระทำผิดว่าเป็นคนเก่งและชักจูงให้ขัดคำสั่ง พ่อแม่ ไม่เชื่อฟังคำสั่งของผู้ปกครองและเจ้าหน้าที่บ้านเมือง

3.4 สื่อมวลชน เป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนกระตุ้นให้เกิดการก่ออาชญากรรมและ ต่อการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน อิทธิพลที่สำคัญของสื่อมวลชนที่เกี่ยวข้องกับ ปัญหาอาชญากรรม คือ เป็นแหล่งสะท้อนให้เกิดความรู้สึกลอยตามทางด้านลบ เพราะสิ่งที่ตน อยากรู้ พร้อมทั้งจะเรียนรู้หรือพร้อมที่จะทำตามกับสิ่งที่สื่อมวลชนได้นำมาเผยแพร่ให้เห็นใน

รูปภาพในหนังสือ ในภาพยนตร์ ทีวี (Scharmn, อ้างถึงใน โสภา ซปีดมันน์, 2536, น. 143) กล่าวว่า เด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งที่เป็ลบต่อสังคม หรือพฤติกรรมที่เป็นลบในสังคม ผ่านทางสื่อสารมวลชนนานาชนิด อย่างไรก็ตาม ก่อนที่เด็กจะตกอยู่ใต้อิทธิพลดังกล่าวได้นั้น เด็กน่าจะ ต้องได้รับอิทธิพลดังกล่าวผ่านมาจากทางหน่วยอื่น ๆ มาก่อนแล้ว อันได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน และสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก

4. แนวคิดพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับผู้กระทำความผิด

แนวคิดพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับผู้กระทำความผิด คือการมองการเกิดขึ้นของพฤติกรรมมนุษย์และปรากฏการณ์ทางสังคมว่า ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นล้วนมีกฎหรือมีสาเหตุด้วยกันทั้งนั้นตามหลักนิยามหรือกฎธรรมชาติ 5 ประการ (พระราชวรมุณี ป.อ. ปยุตฺโต, 2528) ได้แก่

1. อุตุนิยาม กฎธรรมชาติเกี่ยวกับอุณหภูมิหรือปรากฏการณ์ธรรมชาติต่าง ๆ โดยเฉพาะดิน น้ำ อากาศ และฤดูกาล อันเป็นสิ่งแวดล้อมที่ทำให้เกิดปัญหาทางสังคม

2. พีชนิยาม กฎธรรมชาติเกี่ยวกับการสืบพันธุ์ มีพันธุกรรม เป็นต้น อันเป็นการสืบเชื้อสายไปตามชนิดของตน เช่น เป็นเรื่องทางพันธุกรรมที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษของตนนั่นเอง

3. จิตตนิยาม กฎธรรมชาติเกี่ยวกับการทำงานของจิต ซึ่งเมื่อเกิดอารมณ์หรือสิ่งเร้ามากระทบประสาทก็จะมีกรรับรู้เกิดขึ้นตามชนิดของประสาทที่รับรู้ นั้น สิ่งที่มาเร้า นั้นอาจเป็น ตัวกระตุ้นให้กระทำความผิดได้

4. กรรมนิยาม กฎธรรมชาติเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ คือ กระบวนการให้ผลของกรรมหรือการกระทำ เป็นผลแห่งกรรมในอดีตและกรรมในปัจจุบัน อันเป็นกระบวนการก่อให้เกิดการเป็นกระทำความผิดได้

5. ธรรมนิยาม กฎธรรมชาติเกี่ยวกับความสัมพันธ์ และอาการที่เป็นเหตุให้ ผลแก่กันของสรรพสิ่งทั้งหลาย เช่น กฎของไตรลักษณ์มีความปรากฏขึ้นมาในเบื้องต้น มีความเปลี่ยนแปลงไปในท่ามกลาง และมีความสลายไปในที่สุด

จากนิยามหรือกฎธรรมชาติ 5 ประการ สามารถสรุปปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำความผิดของมนุษย์ในทัศนะของพระพุทธศาสนา ได้ 2 ประการ ดังนี้

1. สาเหตุทางด้านจิตใจ ในพระพุทธศาสนาถือว่าจิตใจมีความสำคัญมากถึงมากที่สุด เนื่องจากการกระทำทุกอย่างไม่ว่าจะดีหรือชั่วก็ล้วนเริ่มที่จิตใจเป็นสำคัญ จิตใจนั้นถือว่าจะต้องนำมาก่อนหรือตั้งต้นมาจากจิตใจ อันเป็นตัวกำหนดทิศทางการกระทำของมนุษย์ เป็นตัวการหรือ

แก่นำในการเริ่มสรรค์สร้างทุกอย่าง ดังที่พุทธองค์ตรัสไว้ว่า “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นเจ้าใหญ่ สำเร็จด้วยใจ ถ้าคนมีใจชั่ว ก็จะทำชั่วทำชั่ว ตามไปด้วย เพราะความชั่วนั้น ทุกข์ย่อมติดตามเขาไป เหมือนล้อหมุนตามรอยเท้าโคที่ลากเกวียนไป ฉะนั้น”

จากพระพุทธพจน์นี้แสดงให้เห็นว่า จิตใจเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้คนกระทำความผิด ซึ่งการกระทำความผิดนั้นล้วนเกิดแต่กิเลสคือความโลภ โกรธ หลง และมีจิตวิญญู แต่ถ้าหากพิจารณาดูให้ดีแล้วความโลภ โกรธ หลง แท้จริงก็คือมีจิตวิญญู หรือความเห็นที่ผิดนั่นเอง ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าความเห็นผิดที่ประกอบด้วยความโลภ โกรธ หลงนั้นเป็นสาเหตุหรือเป็นปัจจัยที่สำคัญในการกระทำความผิดของมนุษย์

2. สาเหตุทางด้านสังคมสิ่งแวดล้อม ซึ่งครอบคลุมรวมไปถึงเรื่องของการคบค้าสมาคมด้วย เนื่องจากเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน พระพุทธศาสนานอกจากจะให้ความสำคัญกับจิตใจแล้ว แม้ปัจจัยทางด้านอื่น ๆ ก็ให้ความสำคัญเช่นกัน และก็สมารถก่อให้เกิดปัญหาการกระทำความผิดได้ พระพุทธองค์ตรัสถึงโทษของการคบค้าสมาคมกับคนชั่วเป็นมิตรไว้ในสังคาลกสูตรว่า “โทษแห่งการคบคนชั่วเป็นมิตรมี 6 ประการ คือ มีนักเลงการพนันเป็นมิตรสหาย, มีนักเลงเจ้าเป็นมิตรสหาย, มีนักเลงเหล้าเป็นมิตรสหาย, มีคนหลอกหลวงเป็นมิตรสหาย, มีคนโกงเป็นมิตรสหาย, มีโจรเป็นมิตรสหาย”

จากพระพุทธพจน์นี้แสดงให้เห็นว่า การคบคนชั่วเป็นมิตรเป็นสาเหตุสำคัญที่จะชักนำเราให้กระทำความผิดได้ไม่งามหลายประการ หากพิจารณาดูแล้วโทษของการคบคนชั่วไม่ว่าจะเป็นการชักนำให้เป็นนักเลงการพนัน นักเลงผู้หญิง นักเลงเหล้า นักต้มตุ๋นและนักเลงหัวไม้ การกระทำความผิดกล่าวล้วนเป็นสาเหตุชักนำให้เป็นผู้กระทำความผิดได้ทั้งสิ้น

จากปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำความผิดในทัศนะของพระพุทธศาสนา ได้ 2 ประการที่กล่าวมานั้น สามารถอธิบายเชื่อมโยงกับตัวอย่างของบุคคลผู้เคยกระทำความผิดในพระพุทธศาสนา คือ พระองค์สิริมาลเถระ ซึ่งก่อนจะอุปสมบทท่านเคยเป็นผู้กระทำความผิด โดยการฆ่าคนตายจำนวนมาก แต่เมื่อท่านได้ฟังธรรมจากพระพุทธองค์จนได้ดวงตาเห็นธรรมแล้ว ก็มีจิตศรัทธาเลื่อมใสและได้ทูลขออุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา โดยเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ในทางพระพุทธศาสนา แล้วก็ตั้งใจศึกษาและปฏิบัติธรรมจนได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ ท่านจัดอยู่ในพระอสีติมหาสาวกหรือพระสาวกผู้ใหญ่ 80 องค์ เป็นกำลังสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพระพุทธศาสนาให้โอกาสผู้ที่กระทำความผิด แก้ไข ปรับปรุงตนเองโดยผ่านการศึกษาเรียนรู้หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา

พระองค์สิริมาลเถระเกิดในวรรณะพราหมณ์ บิดาชื่อภักควะ เป็นปุโรหิตของพระเจ้าปเสนทิโกศล มารดาชื่อมันตานี มีชื่อเดิมว่าอหิงสกะ แปลว่า ผู้ไม่เบียดเบียน เมื่อเจริญวัยขึ้น

บิดามารดาก็ส่งไปศึกษาศิลปวิทยาในสำนักอาจารย์ทศปาโมกษ์ เมืองตักสิลา อหิงสกะตั้งใจศึกษาเล่าเรียนอย่างดียิ่ง และความประพฤติดี ในขณะที่เดียวกันก็ตอบแทนคุณอาจารย์ด้วยการรับใช้อาจารย์และภริยาด้วยความเคารพ ด้วยความที่เป็นคนเรียนเก่งและมีมารยาทดีงาม จึงทำให้อาจารย์ทศปาโมกษ์และภริยาโปรดปรานเป็นอย่างมาก เมื่ออหิงสกะเป็นที่รักใคร่ของอาจารย์ทศปาโมกษ์ จึงเป็นเหตุให้ศิษย์คนอื่น ๆ เกิดความอิจฉาริษยา พากันหาเรื่องใส่ร้ายอหิงสกะในที่สุดกล่าวหาว่าเป็นชู้กับภริยาของอาจารย์ ต่อมาอาจารย์ก็หลงเชื่อคำยุยงของศิษย์เหล่านั้น จึงวางแผนฆ่าอหิงสกะด้วยวิธีที่แนบเนียนมาก โดยบอกว่า ศิษย์ที่จะสำเร็จการศึกษาจะต้องให้ครุทกษิณาหรือของบูชาครูแก่อาจารย์ จากนั้นอาจารย์ทศปาโมกษ์ก็บอกวิธีให้ครุทกษิณา ด้วยการให้ไปตัดนิ้วมือขวาของคน 1,000 นิ้ว ซึ่งกว่าจะหามาได้ก็ต้องฆ่าคนจำนวนมาก ความจริงอาจารย์มิได้ต้องการครุทกษิณาเช่นนั้น แต่ด้วยความเชื่อว่า นี่เป็นวิธีฆ่าอหิงสกะโดยตนจะไม่มี ความผิด เพราะกว่าอหิงสกะจะได้นิ้วมือครบ ก็คงจะถูกคนอื่นฆ่าตายก่อนแน่ แต่ต้องผิดหวัง เพราะอหิงสกะฆ่าคนได้มากขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อตัดนิ้วมือได้แล้วก็แขวนไว้ตามกิ่งไม้ ต่อมาเห็นว่าไม่ปลอดภัยจึงนำมาร้อยเป็นพวงมาลัยคล้องคอ จึงได้ชื่อว่าองคุลิมาล แปลว่า ผู้มีนิ้วมือเป็นพวงมาลัยพฤติกรรมการฆ่าคนขององคุลิมาลโด่งดังไปทั่วทุกสารทิศ ประชาชนต่างก็พากันหวาดกลัว จึงได้ไปร้องเรียนขอให้พระเจ้าปเสนทิโกศลส่งทหารไปปราบ พระองค์ทรงนำกองทหารไปปราบด้วยพระองค์เอง ฝ่ายปุโรหิตผู้เป็นบิดาทราบข่าวจึงไปบอกกับนางพราหมณีผู้เป็นภรรยา ซึ่งนางพราหมณีขอให้สามีออกติดตามองคุลิมาลกลับบ้าน แต่ผู้เป็นสามีไม่กล้าไป ธรรมดามารดาเป็นผู้มีจิตใจอ่อนโยนอุ้มด้วยพรหมวิหารธรรม มีความสงสารต่อบุตรที่กำลังตกทุกข์ได้ยาก จึงตัดสินใจออกเดินทางเข้าป่าเพื่อติดตาม องคุลิมาล ซึ่งวันนั้นองคุลิมาลดีใจมากที่เหลือเพียงนิ้วเดียวเท่านั้นก็จะครบตามจำนวน จึงออกจากป่ามาดักรอคนอยู่ปากทาง พอเห็นมารดาเดินมาก็จำไม่ได้ จึงถือดาบวิ่งเข้าใส่หมายจะฆ่าเพื่อตัดเอานิ้วมือทันที

พระพุทธองค์ทรงตรวจดูสัตว์โลกด้วยพระญาณทรงเห็นว่า องคุลิมาลนั้นมีอุปนิสัยที่จะได้บรรลุมรรค ผล นิพพาน จึงจะได้เสด็จไปโปรด นับว่าเป็นพระมหากรุณาคุณที่พระพุทธองค์จะทรงให้โอกาสแก่องคุลิมาล เมื่อพระพุทธองค์ทรงเห็นว่า องคุลิมาลจะได้บรรลุมรรค ผล นิพพาน จึงได้เสด็จไปโปรด แต่องคุลิมาลเห็นพระองค์แทนที่จะเกิดความสำนึก กลับเปลี่ยนใจจากการไล่ฆ่ามารดามาเป็นไล่ฆ่าพระองค์ แต่ด้วยพุทธานุภาพทำให้องคุลิมาลวิ่งตามไม่ทัน จึงได้ร้องบอกให้พระองค์หยุด พระองค์จึงตรัสว่า “เราหยุดแล้ว แต่เธอยังไม่หยุด” องคุลิมาลสงสัยว่า ทำไมพระองค์เดินอยู่ กลับตรัสว่า หยุดแล้ว ในขณะที่ตัวเองหยุดแล้ว ทำไมพระ องค์จึงตรัสว่า ยังไม่หยุด พระพุทธองค์ทรงอธิบายว่า “เราได้หยุดแล้วหมายถึงหยุดฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ส่วนเธอยังไม่หยุดหมายถึงไม่หยุดฆ่าสัตว์ตัดชีวิต” เมื่อองคุลิมาลได้ฟังธรรมก็เกิดความระลึกได้และรู้สึกตัว ทั้งมีความละอายใจ

และเกรงกลัวต่อผลแห่งกรรมที่ตนได้ทำไว้ เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธองค์ ตั้งใจฟังธรรมจนได้ บรรลุโสดาปัตติผล สำเร็จเป็นพระโสดาบันอันเป็นพระอริยบุคคลขั้นต้นในพระพุทธศาสนา

จากข้อความที่ตรัสกับใจของคฤบาลนี้ ผู้ศึกษาเห็นว่า พระพุทธองค์ทรงแสดงธรรม เทศนา เรื่อง การงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ คือ ปาณาติปาตเวรมณี ซึ่งจัดแบบสากัจฉาหรือสนทนา วิธีนี้พระพุทธองค์ทรงใช้บ่อยกับบุคคลที่มาเข้าเฝ้า หรือทรงพบยังไม่เลื่อมใสศรัทธา ไม่เข้าใจ หลักธรรม ซึ่งในการสอนหรือการสนทนาของพระพุทธองค์ มักจะเป็นฝ่ายถามนำคู่สนทนาเข้าสู่ ความเข้าใจธรรม และเลื่อมใสในที่สุด

การสอนของพระพุทธองค์แต่ละครั้ง แม้เป็นเพียงธรรมมีกถา หรือการสนทนาทั่วไป ซึ่งมีใช้คราวที่มีความมุ่งหมายเฉพาะพิเศษ ก็จะทำกันไปประสบผลสำเร็จอย่างดียิ่ง ซึ่งขณะที่ องคคฤบาลกำลังฟังพระธรรมเทศนาอยู่นั้น มีศรัทธาในพระรัตนตรัย เมื่อพระธรรมเทศนาจบก็ได้ บรรลุเป็นพระโสดาบัน จึงได้ทูลขอบวชเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนา พระองค์ทรงประทานการบวช ด้วยเอหิภิกขุอุปสัมปทา ด้วยพระดำรัสว่า “เธอจงเป็นภิกษุมาเถิด ธรรมอันเรากล่าวไว้ดีแล้ว เธอจง ประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบเถิด” เมื่อท่านบวชแล้วได้ติดตามพระพุทธ องค์ไปอยู่วัดพระเชตวันมหาวิหาร ใกล้กรุงสาวัตถี

ในขณะนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศลได้เสด็จพร้อมด้วยทหารจำนวนมาก เข้าไปเฝ้า พระพุทธองค์ที่วัดเชตวันมหาวิหาร พระพุทธองค์จึงทรงแนะนำให้รู้จักพระคฤบาล เมื่อพระเจ้า ปเสนทิโกศลได้เห็นพระองค์คฤบาลก็ทรงสะดุ้งกลัวอย่างมาก และทรงแปลกพระทัยที่พระพุทธ องค์ทรงสามารถปราบองคคฤบาลได้ โดยไม่ใช้อาวุธและศาสตราวุธเลย พระเจ้าปเสนทิโกศลทรงชื่น ชมพระองค์ที่สามารถฝึกคนที่ผู้อื่นฝึกไม่ได้ให้สงบได้ โดยไม่มีอาวุธและศาสตราวุธ แล้วเสด็จกลับ พระนคร

พระองค์คฤบาลได้หนีออกจากหมู่ไปปฏิบัติธรรม ด้วยการเจริญสมถภาวนาและ วิปัสสนาภาวนาอยู่รูปเดียว ไม่ประมาท มีความเพียรทั้งทางกายและทางใจ ใช้เวลาผ่านไปไม่นาน ก็ได้บรรลุธรรมสำเร็จเป็นพระอรหันต์ การที่องคคฤบาลสามารถบรรลุพระอรหันต์ได้นั้นมีนักปราชญ์ ทางพระพุทธศาสนาหลายท่านได้ให้เหตุผลไว้ ดังนี้

พระเทพมุนี วิลาส ญาณวีโร (2527) กล่าวไว้ในหนังสือกรรมที่ปณี ซึ่งสรุปแต่ใจความ ดังนี้ บาปที่องคคฤบาลได้กระทำแล้ว บาปเหล่านั้นไม่ได้ไปหลบซ่อนอยู่ที่ไหน แต่ที่ได้รับผลดีก็เพราะ ว่าบาปเหล่านั้นถูกฆ่าตายแล้วด้วยอุปฆาตกรรม ซึ่งเป็นกรรมฝ่ายกุศลของท่านพระองค์คฤบาล เมื่อตามมาทันเข้าก็ทำหน้าที่ฆ่าบาปอกุศลเหล่านั้นตามหน้าที่ แล้วยังความดีความเจริญให้เกิดขึ้น แก่ท่านทันที ทำให้ท่านมีจิตใจเลื่อมใสได้บำเพ็ญสมณธรรม จนกระทั่งได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ ในที่สุด

พระเทพกิตติปัญญาคุณ กิตติวุฒโฒภิกขุ (2547) กล่าวถึงเหตุที่องค์คุลิมาล ได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ไว้ในหนังสือกรรม-การให้ผล สรุปแต่ใจความดังนี้ เมื่อองค์คุลิมาลได้ฟังธรรมจากพระพุทธองค์แล้ว ก็ได้สติสัมปชัญญะมีหิริโอตตปปะเกิดศรัทธาเลื่อมใสจึงได้ขออุปสมบทเพื่อบำเพ็ญสมณธรรม วันหนึ่งท่านได้เข้าไปบิณฑบาตในเมือง ก็เป็นที่หวาดกลัวของคนทั่วไป บางครั้งก็ถูกขว้างด้วยก้อนดินบ้าง ด้วยก้อนหินบ้าง ถูกศิระของท่านจนแตกเลือดไหล ด้วยอำนาจกรรมเก่าที่ท่านฆ่าคนเป็นจำนวนมาก ถึงแม้จะอุปสมบทแล้วเศษของกรรมนั้นก็ยังคงให้ผลอยู่เป็น เหตุทำให้ท่านต้องเสวยผลของเศษกรรมเหล่านั้นจนกระทั่งเมื่อท่านได้นิพพานแล้ว เพราะไม่มีรูปไม่มีนามมารับอกุศลกรรมเหล่านั้นจึงเป็นอโหสิกรรมคือเลิกให้ผลไปกรรมที่เป็นอุปสมตกรรมฝ่ายกุศลนั้นคืออภัตตมรรคและอภัตตผล ซึ่งทำหน้าที่เข้าไปตัดชนกรรมฝ่ายอกุศลเพื่อไม่ให้มีโอกาสให้ผลต่อไป เมื่อพระองค์คุลิมาลเถระนิพพานแล้วแทนที่จะไปเกิดในอบายภูมิ 4 คือ นรก เปรต อสุรกาย กำเนิดเดรัจฉาน ด้วยอำนาจอกุศลกรรมที่ได้กระทำไว้แต่อกุศลกรรมเหล่านั้นได้สิ้นสุดลงกลายเป็นอโหสิกรรมหรือกรรมที่เลิกให้ผลอีกต่อไปเพราะได้บรรลุอรหัตตผลสำเร็จเป็นพระอรหันต์แล้ว

พร รัตนสุวรรณ (2538) กล่าวถึงเหตุที่ฆาตกรของคุลิมาลได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ไว้ในหนังสือพระราชปุจฉาเรื่องเหตุใดผู้ร้ายฆ่าคนตายจึงเป็นพระอรหันต์ได้ สรุปแต่ใจความดังนี้ พระองค์คุลิมาล ได้สร้างความดีไว้มากถึงขั้นจะได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ แต่พร้อมกันนั้นก็สร้างบาปกรรมในทางปาณาติบาตไว้มากด้วย และในชาติสุดท้ายที่พระองค์คุลิมาล จะได้ชำระหนี้บาปให้หมดไป พระองค์คุลิมาลได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์นั้นไม่ใช่เพราะความเป็นฆาตกรแต่สำเร็จเพราะบุญบารมีในหนหลังที่มีมากถึงขนาดว่าแม้จะทำความชั่วถึงขนาดนั้น ก็ไม่อาจจะยับยั้งอำนาจของความดีของท่านได้ ถ้าบุญบารมีของท่านไม่แรงจริงแล้วแน่นอนเหลือเกินท่านจะสำเร็จเป็นพระอรหันต์ไม่ได้เลย คงจะถูกเขาฆ่าตายตั้งแต่ตอนเริ่มเป็นฆาตกรเสียด้วยซ้ำไป

จากความเห็นของนักปราชญ์ในทางพระพุทธศาสนาทั้ง 3 ท่าน ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า การที่พระองค์คุลิมาลสามารถบรรลุธรรมได้นั้นเกิดขึ้นจากองค์ประกอบ 2 ประการ คือ 1. เกิดจากการสั่งสมบารมีมาจากอดีตชาติ 2. เกิดจากการได้รับสดับพระธรรมเทศนาจากพระพุทธองค์โดยตรง ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ในทางพระพุทธศาสนา

จากแนวคิดพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับผู้กระทำผิด โดยมีตัวอย่างของพระองค์คุลิมาลสามารถสรุปได้ว่า พระพุทธศาสนานั้นให้ความสำคัญกับพัฒนาตนเองโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา คือ ไตรสิกขา ถึงแม้ว่าผู้หนึ่งจะกระทำความผิดที่ร้ายแรงขนาดไหน ก็ยังมีช่องทางในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทัศนคติของตนเองให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น โดยเข้าสู่กระบวนการศึกษาคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ดังเช่นพระองค์คุลิมาลเถระที่สามารถพัฒนาตนเองจากการ

เป็นผู้ร่ายกลีบกลายเป็นพระอรหันต์ ด้วยพื้นฐานที่ดีในจิตใจและกระบวนการเรียนรู้ตามคำสอนของพระพุทธศาสนา

5. แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิเด็กและเยาวชน

แนวคิดสิทธิเด็กและเยาวชนเป็นแนวคิดที่นักกฎหมาย นักการศึกษารวมทั้งนักสิทธิเด็กและเยาวชนทั้งหลายช่วยกันประดิษฐ์คิดค้นเพื่อแสวงหาแนวทางในการส่งเสริม ให้ความสำคัญ กอปรกับการให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชน ซึ่งหากจะมองแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิเด็กและเยาวชนให้รอบด้านนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมองผ่านพระราชบัญญัติ กฎหมาย รวมทั้งอนุสนธิสัญญาต่าง ๆ อาทิเช่น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติทั้งสองฉบับ (ฉบับ พ.ศ. 2542, พ.ศ. 2545) พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2551 และอนุสนธิสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งพระราชบัญญัติและกฎหมายเหล่านี้ล้วนบัญญัติขึ้นเพื่อมุ่งให้ความสำคัญและคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะ

พระราชบัญญัติการศึกษา : พันธสัญญาแห่งชาติกับการศึกษาของเด็กและเยาวชน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติทั้งสองฉบับที่ผ่านมาหากพิจารณาให้ดีๆ จะเห็นได้ว่ามีรูปรอยแห่งการส่งเสริมสนับสนุนพร้อมทั้งให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชนของชาติให้ได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและทั่วถึง ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติการศึกษาดังกล่าวดังต่อไปนี้

มาตรา 10 การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษการศึกษาสำหรับคนพิการในวรรคสอง ให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวงการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษ ต้องจัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น

มาตรา 11 บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีหน้าที่จัดให้บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลได้รับการศึกษาภาคบังคับตามมาตรา 17 และตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องตลอดจนให้ได้รับการศึกษานอกเหนือจากการศึกษาภาคบังคับตามความพร้อมของครอบครัว

มาตรา 12 นอกเหนือจากรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 13 บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ ดังต่อไปนี้

(1) การสนับสนุนจากรัฐ ให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดู และการให้การศึกษาแก่บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแล

(2) เงินอุดหนุนจากรัฐสำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลที่ครอบครัวจัดให้ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายกำหนด

(3) การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด

มาตรา 14 บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ซึ่งสนับสนุนหรือจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ตามควรแก่กรณี ดังต่อไปนี้

(1) การสนับสนุนจากรัฐ ให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลรับผิดชอบ

(2) เงินอุดหนุนจากรัฐสำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามที่กฎหมายกำหนด

(3) การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด

บทบัญญัติทั้ง 5 มาตราข้างต้น ถือเป็นสิทธิและหน้าที่ของเด็กและเยาวชนทุกคน ภายในชาติที่ต้องได้รับการศึกษาโดยรัฐต้องให้การสนับสนุนเป็นอย่างน้อยเป็นเวลาสิบสองปี (มาตรา 10) รวมทั้งบิดามารดาหรือผู้ปกครองยังต้องมีหน้าที่ต้องสนับสนุนให้บุตรหรือผู้ที่อยู่ในความปกครองของตนเองให้ได้รับการศึกษาภาคบังคับ (มาตรา 11) นอกเหนืออื่นใดบทบัญญัติ มาตรา 12, 13, 14 ยังเปิดโอกาสหน่วยงานหรือองค์กรอื่นที่มีความสามารถในการจัดให้มีการศึกษา สามารถจัดการศึกษาได้รวมทั้งผู้ที่สนับสนุนให้มีการศึกษาดังมีสิทธิได้รับการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายในการศึกษาอีกด้วย ถือได้ว่าบทบัญญัตินี้ดังกล่าวข้างต้นเป็นบทบัญญัติที่สนับสนุนส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนของชาติให้ได้รับการศึกษาอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ในหมวดที่ 3 ว่าด้วยระบบการศึกษา มาตราที่ 17 ยังได้กำหนดให้ ให้มีการศึกษาภาคบังคับจำนวนเก้าปี โดยให้เด็กซึ่งมีอายุย่างเข้าปีที่เจ็ด เข้าเรียนในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานจนอายุย่างเข้าปีที่สิบหก เว้นแต่สอบได้ชั้นปีที่เก้าของการศึกษาภาคบังคับหลักเกณฑ์และวิธีการนับอายุให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

โดยสรุปแล้วจะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติการศึกษาทั้งสองฉบับได้ให้การสนับสนุนส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้มีการศึกษาอย่างทั่วถึงไม่ว่าจะมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ ไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส รัฐต้องจัดให้เด็กและเยาวชนภายในชาติต้องมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเท่าเทียมกัน

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กถือได้ว่าเป็นพระราชบัญญัติที่มีสาระสำคัญที่มุ่งคุ้มครองและสนับสนุนเด็กโดยตรงซึ่งพระราชบัญญัตินี้ได้ให้ความคุ้มครองอย่างรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นการปกป้องคุ้มครองเด็กในแง่ของการปฏิบัติต่อเด็กต้องคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญในขณะเดียวกันการปฏิบัติต่อเด็กไม่ว่ากรณีใด ๆ ต้องไม่เกิดการเลือกปฏิบัติ ในขณะเดียวกันในด้านการให้ความอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน ไม่ว่าจะผู้อุปการะจะเป็นผู้ปกครองหรือเป็นบิดามารดาของเด็กก็ตามการให้ความดูแล สั่งสอน อบรม เลี้ยงดูดังกล่าวต้องเป็นไปเพื่อให้เกิดสวัสดิภาพแก่เด็ก ซึ่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 นี้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2547 เรื่อยมา โดย กฎหมายคุ้มครองเด็กฉบับนี้บังคับใช้กับเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ และนักเรียน นักศึกษา เป็นกฎหมาย ที่ให้การคุ้มครอง ช่วยเหลือเยียวยาแก้ปัญหา และส่งเสริมความประพฤติเด็ก มิใช่กฎหมายที่กำหนดโทษเอาโทษแก่เด็ก มีสาระสำคัญ กำหนดเป็นหลักการ ในเบื้องต้น ให้ทุกคนปฏิบัติต่อเด็กโดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุด ของเด็ก และไม่เลือกปฏิบัติ โดยไม่เป็นธรรม และกำหนดมาตรฐานให้พ่อแม่ ผู้ปกครองมีหน้าที่ต้องอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนพัฒนาเด็ก และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ทั้งยังได้กำหนด วิธีการคุ้มครองเด็กเป็น 3 วิธี คือ การสงเคราะห์เด็ก การคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก และการส่งเสริม ความประพฤตินักเรียน นักศึกษา และได้กำหนดแนวทางในการคุ้มครองเด็กทั้งสามวิธีดังกล่าวไว้ด้วย ดังนี้

1. การสงเคราะห์เด็ก เป็น การให้ความช่วยเหลือแก่เด็ก และผู้ปกครอง ที่อยู่ในภาวะต้องได้รับการสงเคราะห์ เพื่อให้เด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดู และมีพัฒนาการที่เหมาะสม ได้แก่ เด็กที่ขาดไร้อุปการะ เด็กที่ตกทุกข์ได้ยากไร้ที่พึ่ง เช่น เด็กเร่ร่อน เด็กกำพร้า เด็กถูกทอดทิ้ง เป็นต้น และเด็กที่พ่อแม่ผู้ปกครอง ไม่สามารถอุปการะเลี้ยงดู หรือไม่อยู่ในภาวะ ที่อาจเลี้ยงดูได้ เช่น พ่อ

แม่ที่ย่ำร้าง พ่อแม่ที่ติดคุก พ่อแม่ที่ติดสุรา ยาเสพติด พ่อแม่ที่ทำทารุณกรรม ต่อเด็ก เป็นต้น เด็กเหล่านี้จะได้รับการช่วยเหลือสงเคราะห์จากหน่วยงานของรัฐในการเลี้ยงดู อบรม ฝึกอาชีพ หรือบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพ ทางร่างกายและจิตใจ

2. การคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เป็นการให้ความคุ้มครองเด็ก ที่ถูกทำทารุณกรรม ให้ได้รับความปลอดภัย จากภัยอันตราย เช่น เด็กที่ถูกทำร้ายร่างกายและจิตใจ ถูกล่วงละเมิดทางเพศ ถูกหน่วงเหนี่ยวกักขัง ไม่ว่าจะจากผู้อื่นหรือบุคคลใกล้ชิดในครอบครัว และให้ความคุ้มครองเด็กที่มีความประพฤติไม่สมควร เด็กที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำผิดให้มีสวัสดิภาพ ได้รับความปลอดภัย เด็กเหล่านี้ พนักงานเจ้าหน้าที่ สามารถเข้าไปช่วยเหลือ แยกเด็กให้พ้นจากภัยอันตราย และนำเด็กไปคุ้มครองสวัสดิภาพตามวิธีการ ตามที่กฎหมายกำหนดได้ เช่น บำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพ ทางร่างกายและจิตใจ อบรมเลี้ยงดูให้การศึกษา ฝึกหัดอาชีพ อบรมจริยธรรม เป็นต้น

3. การส่งเสริมความประพฤตินักเรียนนักศึกษา เป็นการส่งเสริมให้เด็กนักเรียน นักศึกษา มีความประพฤติที่เหมาะสม มีความปลอดภัย และมีความรับผิดชอบต่อสังคม ด้วยวิธีการแนะแนว ฝึกอบรม และจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้แก่นักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครอง ได้รู้บทบาทหน้าที่ของตนเอง ซึ่งภารกิจนี้ โรงเรียน สถานศึกษาและคุณครูผู้ปกครอง เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่จะต้องช่วยกันทำเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ กฎหมายกำหนดไว้

นอกจากนี้พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กฉบับนี้ ได้กำหนดให้ทุกคนและทุกภาคส่วนมีบทบาทหน้าที่ในการคุ้มครองเด็ก ดังนี้

1. ประชาชนทุกคน มีหน้าที่ช่วยเหลือเบื้องต้น และแจ้งเหตุต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เมื่อพบเห็นเด็ก ตกอยู่ในสภาพที่ต้องคุ้มครอง ดังกล่าว และห้ามกระทำการไม่สมควรต่อเด็กเช่น ทำทารุณกรรมทำร้าย ล่วงละเมิดทางเพศต่อเด็กจำหน่ายแลกเปลี่ยน ให้สุราหรือบุหรี่แก่เด็กบังคับ ชูเกียรติ ส่งเสริม ยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรเสี่ยงต่อการกระทำผิดเล่นการพนัน เสพสุรา บุหรี่ เข้าไปในสถานที่ไม่สมควร ไข้เด็กไปขอตาน กระทำผิดต่อกฎหมาย แสดงลามกอนาจาร เป็นต้น

2. พ่อแม่ผู้ปกครอง มีหน้าที่อุปการะเลี้ยงดู อบรม สั่งสอนและพัฒนาเด็ก ให้มีความประพฤติเหมาะสม และคุ้มครองเด็ก ให้มีความปลอดภัย ไม่ทอดทิ้งเด็ก ละทิ้งเด็ก เป็นต้น

3. พนักงานเจ้าหน้าที่และหน่วยงานของรัฐ มีหน้าที่สงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพ และส่งเสริมความประพฤตินักเรียน นักศึกษา ตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด

4. โรงเรียน สถานศึกษา มีหน้าที่กำหนดระเบียบให้นักเรียน นักศึกษา ปฏิบัติตามที่ กฎกระทรวงกำหนด และมีหน้าที่ จัดกิจกรรม ระบบงานแนะแนว ให้คำปรึกษาและฝึกอบรมนักเรียน

นักศึกษาและผู้ปกครอง เพื่อส่งเสริมให้นักเรียน นักศึกษา มีความประพฤติเหมาะสม มีความปลอดภัย และมีความรับผิดชอบต่อสังคม

นอกจากนี้สำหรับในด้านของเด็ก นักเรียน นักศึกษา เองก็เหมือนว่ากฎหมายฉบับนี้ ได้กำหนดบทห้าม ไว้เป็นหน้าที่ที่เด็ก นักเรียน นักศึกษา ต้องปฏิบัติ คือ

- 4.1 ห้ามประพฤติตนไม่สมควร
- 4.2 ห้ามซื้อหรือเสพสุราหรือบุหรี่
- 4.3 ห้ามเข้าไปในสถานที่เฉพาะเพื่อการจำหน่ายหรือเสพสุราหรือบุหรี่
- 4.4 ห้ามนักเรียน นักศึกษา ฝ่าฝืนระเบียบของโรงเรียนสถานศึกษา

ด้านมาตรการในการคุ้มครองเด็ก ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ทั้ง 3 วิธี เป็นมาตรการ ในการคุ้มครองเด็กที่ดี สามารถทำให้เป็นรูปธรรมในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนได้ ดังจะเห็นได้จาก บทบัญญัติที่กฎหมายฉบับนี้กำหนดไว้ สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

1. มาตรการสงเคราะห์เด็ก (เกื้อเด็กยาก) เมื่อ พบเห็นเด็กที่ควรได้รับการช่วยเหลือ สงเคราะห์ พนักงานเจ้าหน้าที่ มีอำนาจหน้าที่ให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์เด็ก และครอบครัวของเด็ก โดยในเบื้องต้น จะช่วยเหลือครอบครัวของเด็ก ให้สามารถเลี้ยงดูเด็ก ให้ได้ด้วยตนเองก่อน หากครอบครัวของเด็กไม่สามารถเลี้ยงดูเด็กได้ หรือเด็กไม่มีพ่อแม่ผู้ปกครอง พนักงานเจ้าหน้าที่ สามารถดำเนินการ ช่วยเหลือเด็กได้หลายวิธี เช่น ดำเนินการให้เด็กได้เป็นบุตรบุญธรรม ส่งเด็ก เข้ารับการอุปการะ ในสถานรับเลี้ยงเด็กสถานสงเคราะห์ สถานพัฒนาและฟื้นฟูสมรรถภาพ ทางร่างกายหรือจิตใจ ตามควรแก่กรณี เป็นต้น

2. มาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก (แก้เด็กเสี่ยง) เมื่อ พบเห็นเด็กที่ถูกทำทารุณกรรม หรือเด็กที่มีความประพฤติ ไม่สมควร มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำผิด พนักงานเจ้าหน้าที่ มีอำนาจหน้าที่ให้ความคุ้มครองสวัสดิภาพ ช่วยเหลือ ให้ได้รับความปลอดภัย โดยตรวจค้นแยก เด็ก และนำตัวเด็กไปตรวจรักษาทางร่างกาย หรือจิตใจ ทำการสืบเสาะพินิจเกี่ยวกับตัวเด็ก และครอบครัว เพื่อให้มีข้อมูลทำการวิจัย ตามหลักวิชาการและกำหนดวิธีการ คุ้มครองสวัสดิภาพที่เหมาะสม เช่น ส่งเด็กไปบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพ ทางร่างกาย และจิตใจ หรือส่งสถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ให้เด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดู ฝึกอาชีพ รับการศึกษา อบรมจริยธรรม หรือคืนเด็กให้พ่อแม่ผู้ปกครอง ไปดูแลโดยกำหนดเงื่อนไข ให้พ่อแม่ผู้ปกครองปฏิบัติ เช่น ดูแลไม่ให้เด็ก ออกจากบ้านในเวลากลางคืน ไม่ให้เด็กเข้าไปในสถานที่ไม่สมควร ไม่ให้เด็กคบหาสมาคมกับผู้ที่ชักนำไปในทางเสียหาย โดยมีเจ้าหน้าที่ คอยกำกับควบคุม ดูแลพ่อแม่ผู้ปกครอง และเด็กอีกชั้นหนึ่ง

3. มาตรการส่งเสริมความประพฤติเด็ก นักเรียน นักศึกษา (กันเด็กเสีย) กฎหมาย กำหนดมาตรการ ส่งเสริมความประพฤติ ทั้งเด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์ ด้วยการช่วยเหลือให้เด็ก

ได้รับการศึกษา ฝึกอาชีพ เด็กที่พึงได้รับ การคุ้มครองสวัสดิภาพ ด้วยการส่งเด็กเข้ารับการก่อกอง
 เกลาจิตใจ ตามหลักศาสนา และนักเรียน นักศึกษา ด้วยการกำหนดให้ โรงเรียน สถานศึกษา จัด
 ให้มีกิจกรรม หรือระบบงานบริหารด้านแนะแนว ปรัชญาและอบรม นักเรียน นักศึกษาและ
 ผู้ปกครอง เพื่อให้ นักเรียน นักศึกษา มีความประพฤติเหมาะสม มีความปลอดภัยและมีความ
 รับผิดชอบต่อสังคม

นอกจากนี้กฎหมายฉบับนี้ ยังมีบทบัญญัติ ห้ามทุกคนกระทำต่อเด็ก ในลักษณะที่ทำให้
 ให้เด็ก ตกอยู่ในภาวะที่ไม่ปลอดภัย หรือมีความประพฤติไม่สมควร มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำ
 ผิด เช่น ห้ามทำทารุณกรรมเด็ก ห้ามส่งเสริมยินยอม ให้เด็กประพฤติตนไม่สมควร เล่นการพนัน
 เข้าไปในที่ไม่สมควร กระทำการใด อันเป็นการขัดขวางต่อการเจริญเติบโต การพัฒนาการ ใช้เด็ก
 เป็นเครื่องมือในการขอทานแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ กระทำผิดกฎหมาย หรือจำหน่ายให้สุรา
 หรือบุหรี่แก่เด็ก เป็นต้น และห้ามผู้ปกครองทอดทิ้ง ละทิ้งเด็ก ไม่ให้สิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต
 หรือสุขภาพอนามัยแก่เด็ก และเลี้ยงดูเด็กโดยมิชอบ เป็นต้น

โดยสรุปแล้วเมื่อพิจารณาสาระสำคัญของพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ที่
 กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เป็นกฎหมายที่มีประโยชน์
 อย่างมากในการคุ้มครองเด็กและสังคมให้ปลอดภัย นอกจากนี้กฎหมายฉบับนี้ ยังสามารถนำมา
 ใช้ประโยชน์ ในการคุ้มครองเด็ก และแก้ปัญหาเด็กและเยาวชน ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 และเป็นรูปธรรม

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child)

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก มีพัฒนาการมาจากการมองเห็นปัญหาและความต้องการ
 ของเด็กว่าเป็นปัญหาของครอบครัวและสังคมที่ต้องให้ความสำคัญกับเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ
 โดยเริ่มจากที่นานาชาติเริ่มมองเห็นปัญหาร่วมกันว่าในสภาพแวดล้อมที่สังคมพัฒนาขึ้นเด็กต่าง
 ต้องเผชิญปัญหาที่หลากหลาย เด็กจำนวนมากหลายเป็นเหยื่อของผู้ใหญ่ หรือถูกใช้เป็นเครื่องมือ
 ในการแสวงหาผลประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น การคุ้มครองเด็กทำได้ยาก
 เพราะไม่มีหน่วยงาน หรือกฎหมายให้ความคุ้มครองอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม ด้วยปัญหา
 องค์กรสหประชาชาติจึงได้รวบรวมหลักการคุ้มครองเด็กในรูปแบบต่างมารวบรวมไว้ในรูปของ
 อนุสัญญา โดยกำหนดเป็นอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child:
 CRC) โดยอนุสนธิสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กดังกล่าวมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 2 กันยายน 1990/2533
 อนุสนธิสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กดังกล่าวมีหลักการสำคัญว่าเด็กทุกคนต่างมีสิทธิต่าง ๆ ติดตัวมา

ตั้งแต่เกิดและประเทศสมาชิกของอนุสัญญาฉบับนี้ต้องดำเนินมาตรการต่าง ๆ เพื่อให้การปกป้องคุ้มครองและส่งเสริมการใช้สิทธิของเด็กอย่างเต็มที่และอย่างน้อยต้องเป็นไปตามมาตรฐานของอนุสัญญา ซึ่งได้รับการยอมรับจากทั่วโลกว่าข้อกำหนดต่าง ๆ ในอนุสัญญา เป็นมาตรฐานขั้นต่ำในการดูแลคุ้มครองเด็ก ปัจจุบันอนุสัญญาฉบับนี้ภาคีสมาชิก 195 ประเทศ คงเหลือเพียง 2 ประเทศเท่านั้นที่ยังไม่เข้าเป็นภาคีสมาชิกคือประเทศโซมาเลียและสหรัฐอเมริกา ประเทศที่เป็นสมาชิกอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กมีถึง 149 ประเทศ ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งในจำนวนนั้น โดยให้การรับรองภาคยานุวัติสารเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2535 และกำหนดให้อนุสัญญามีผลใช้บังคับในประเทศไทยเมื่อวันที่ 26 เมษายน 2535 (อัจฉรา ฉายา, ชุมพูนุท เฉลิมศิริกุล, และปริยานุช ฐิติพัฒนา, อ้างถึงใน ศศิธร ศักดิ์เทวินทร์, 2551, น. 21)

สำหรับการให้ความหมายคำว่า “เด็ก” นั้น อนุสัญญาดังกล่าวได้กำหนดนิยามไว้ว่า เด็ก หมายถึง บุคคลทุกคนที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี เว้นแต่จะบรรลุนิติภาวะก่อนหน้านี้ตามกฎหมายที่ใช้บังคับแก่เด็กเท่านั้น

นอกจากความหมายดังกล่าวข้างต้นแล้วหากมองในแง่ของการให้ความหมายในพระราชบัญญัติหรือในกฎหมายเกี่ยวกับเด็กของไทยแล้วได้นิยามความหมายของคำว่า “เด็ก” แตกต่างกันไปตามกฎหมาย หรือบทบัญญัติในเรื่องนั้น อาทิเช่น

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานฉบับปี พ.ศ. 2525 ได้นิยามความหมายของคำว่า “เด็ก” ไว้ว่า เด็ก หมายถึง ผู้ที่มีอายุไม่เกิน 14 ปี บริบูรณ์ เป็นต้น

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ได้นิยามคำว่า “เด็ก” หมายถึง บุคคลที่มีอายุเกิน 7 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่เกิน 14 ปีบริบูรณ์และ “เยาวชน” หมายถึง บุคคลอายุเกินกว่า 14 ปี แต่ยังไม่เกินอายุ 18 ปีบริบูรณ์

นอกจากการให้ความหมายของคำว่า “เด็ก” ดังกล่าวในข้างต้นแล้วแนวคิดการรับรองและคุ้มครองเด็กดังกล่าวยังปรากฏในกฎหมาย ประกาศและข้อตกลงอื่น ๆ ที่สำคัญดังต่อไปนี้

กฎบัตรสหประชาชาติว่าด้วยศักดิ์ศรีและคุณค่าของมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน โดยไม่เลือกปฏิบัติโดยได้มีการประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนว่า เด็กมีสิทธิที่จะได้รับการดูแลและช่วยเหลือเป็นพิเศษ รวมถึงความต้องการการคุ้มครองทางกฎหมายที่เหมาะสมทั้งก่อนและหลังเกิด

ปฏิญญาสากลว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชน ซึ่งองค์การสหประชาชาติได้ลงมติรับรองปฏิญญาดังกล่าวเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2491 ว่าด้วยเด็กมีสิทธิได้รับการดูแลช่วยเหลือเป็นพิเศษ แต่อย่างไรก็ตามการมีสิทธิดังกล่าวของเด็กในตอนนั้นยังไม่ได้ระบุถึงการมีสิทธิในตนเองที่

จะได้รับบริการต่าง ๆ มีสิทธิในฐานะพลเมืองหรือลัทธิการเมือง เพียงแต่มีสิทธิที่สมควรได้รับการคุ้มครองเท่านั้น

นอกจากนี้ในด้านกฎหมายอื่น ๆ ของไทยก็ได้มีการกล่าวถึงการให้ความคุ้มครองและการให้การดูแลเด็กที่มีการกระทำความผิดหรือเด็กถูกระทำไว้ใน พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20 พ.ศ. 2542) ซึ่งมีความสอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ที่ได้ให้ความสำคัญกับการสอบปากคำเด็กที่มีอายุไม่เกิน 18 ปี ในฐานะผู้เสียหาย หรือพยาน ในชั้นสอบสวน และการสืบพยานบุคคลซึ่งเป็นเด็กในชั้นศาลนั้น มีวิธีดำเนินการเช่นเดียวกับกรณีของผู้ใหญ่ โดยในชั้นสอบสวนพนักงานสอบสวนในปัจจุบันยังไม่มี ความชำนาญในด้านจิตวิทยาเด็กอย่างเพียงพอรวมถึงไม่ได้คำนึงถึงสภาพร่างกายและจิตใจของเด็กที่อ่อนแอเท่าที่ควร และการใช้ภาษากับเด็กยังไม่เหมาะสม อันเป็นเหตุให้การสอบปากคำเด็กส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของเด็ก และส่งผลให้การสอบสวนคลาดเคลื่อน ส่วนการสืบพยานในชั้นศาลนั้น นอกจากเด็กต้องเผชิญกับจำเลยในห้องพิจารณา คดี และตอบคำถามซ้ำกับในชั้นสอบสวน เสมือนหนึ่งต้องตกเป็นเหยื่อซ้ำอีกครั้งหนึ่ง นอกจากนี้คำถามที่ถามซ้ำ ๆ ยังอาจเป็นคำถามที่ตอกย้ำจิตใจของเด็กที่บอบช้ำให้เลวร้ายยิ่งขึ้นและยังส่งผลให้ข้อเท็จจริงที่ได้จากการสืบพยานบุคคลคลาดเคลื่อนอีกด้วย

จากอนุสัญญาและบทบัญญัติดังกล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าในปัจจุบันการให้ความคุ้มครองเด็กนั้นได้รับการคุ้มครองอย่างทั่วถึง และรัดกุมจากบทบัญญัติและกฎหมายต่าง ๆ รวมทั้งกฎหมายระหว่างประเทศด้วยถือได้ว่าในปัจจุบันสังคมต่าง ๆ ได้ให้ความสำคัญและส่งเสริมสนับสนุนในเรื่องสิทธิเด็กและความเสมอภาคของเด็กอย่างจริงจัง ซึ่งผลดีจากบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้นนี้เองเป็นที่มุ่งหวังว่าในอนาคตปัญหาการละเมิดสิทธิ การอาศัยเด็กเป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์จะลดน้อยลง และหมดไปในที่สุด

6. แนวคิดเกี่ยวกับการสังเคราะห์งานวิจัย

กระบวนการวิจัยในอดีตมีกระบวนการทัศนในการวิจัยหลัก ๆ ที่โดดเด่นอยู่ 2 ประการด้วยกัน ได้แก่ กระบวนการทัศนการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) และกระบวนการทัศนในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ซึ่งต่างมีจุดเด่นจุดด้อยแตกต่างกันไป แต่กระบวนการทัศนในการวิจัยอีกแนวทางหนึ่งที่มีผู้ศึกษาและทำการวิจัยที่ถือได้น้อยมากและมักไม่เป็นที่กล่าวถึงในอดีต ทั้งที่เป็นการวิจัยที่ทรงประสิทธิภาพอีกรูปแบบหนึ่ง นั่นก็คือการวิจัยในงานวิจัยหรือที่เรียก

กันว่า การสังเคราะห์งานวิจัย (Synthesis Research) ซึ่งปัจจุบันถือได้ว่าเป็นเรื่องจากจำนวนงานวิจัยที่มีมากขึ้น

สำหรับการให้ความหมายของกระบวนการวิจัยดังกล่าวนี้ได้มีผู้ให้ความหมายแตกต่างกันออกไปหลายท่านด้วยกัน ดังนี้

นงลักษณ์ วิรัชชัย (2542, น. 33) ได้ให้ความหมายของการสังเคราะห์โดยสรุปไว้ว่า การสังเคราะห์งานวิจัยเป็นระเบียบวิธีการศึกษาข้อเท็จจริง เพื่อตอบปัญหาใดปัญหาหนึ่ง โดยการรวบรวมงานวิจัยเกี่ยวกับปัญหานั้น ๆ หลาย เรื่องมาศึกษาวิเคราะห์และนำเสนอข้อสรุปอย่างมีระบบ ให้ได้คำตอบของปัญหาที่เป็นข้อยุติ ศัพท์ที่มีความหมายใกล้เคียงและใช้แทนศัพท์การสังเคราะห์งานวิจัย ได้แก่ ระเบียบวิธีบูรณาการงานวิจัย (Method of Integration Research) ระเบียบวิธีผสมผสาน (Method of combination Research) การวิเคราะห์ผลการวิเคราะห์ (Analysis of Analysis) หรือการวิจัยงานวิจัย

อุทุมพร จามรมาน (2531, น. 1) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การสังเคราะห์ (Synthesis) หมายถึง การนำส่วนย่อยมาประกอบเข้าด้วยกันจนเกิดสิ่งใหม่ขึ้น เช่น การบรรยายความรู้สึกโดยการนำคำต่าง ๆ มาประกอบเข้าด้วยกัน หรือการทำงานบางอย่าง จนเกิดผลโดยมจากการประชุมระดมสมอง หรือการสร้างทฤษฎีใหม่ โดยการเชื่อมโยงทฤษฎีเก่าเข้าด้วยกัน เป็นต้น

โดยสรุปแล้วความหมายของการสังเคราะห์นี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นวิธีวิทยาการวิจัยการใช้การศึกษาเอกสารการวิจัยเป็นหลักโดยอาศัยการอ่านอย่างพินิจพิเคราะห์ และตีความอย่างลุ่มลึก ผสานกับความเชี่ยวชาญ ความเข้าใจของผู้วิจัย ซึ่งจะทำให้การทำงานสังเคราะห์งานวิจัยมีหนักแน่น น่าเชื่อถือและที่สุุดนำไปสู่กฎเกณฑ์การทำงานวิจัยอย่างเป็นมาตรฐานต่อไป

ประเภทของการสังเคราะห์งานวิจัย

การสังเคราะห์งานวิจัยจำแนกได้ 2 ประเภท คือ การสังเคราะห์เชิงคุณลักษณะหรือการสังเคราะห์เชิงคุณภาพ หรือการสังเคราะห์เชิงบอกลักษณะ (Qualitative Synthesis) เป็นการรวบรวมเรื่องต่าง ๆ ที่ต้องการสังเคราะห์เข้าด้วยกัน และสรุปออกมาโดยผู้สังเคราะห์ จะต้องสรุปประเด็นหลักของผลการวิจัยแต่ละเรื่อง และบรรยายให้เห็นความสัมพันธ์และความขัดแย้งระหว่างผลการวิจัยเหล่านั้น ทั้งนี้ผู้สังเคราะห์ต้องสรุปด้วยความเที่ยงธรรม ไม่ลำเอียง และไม่ผนวกความคิดเห็นของตนเอง ในการสังเคราะห์วิธีการสังเคราะห์เชิงคุณลักษณะของผลการวิจัยนี้เป็นวิธีการที่ใช้กับงานวิจัยคุณภาพและงานวิจัยเชิงปริมาณ และเป็นวิธีที่นักวิจัยเชิงคุณภาพโดยเฉพาะนักวิจัยทางประวัติศาสตร์ และมานุษยวิทยาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณ ส่วนนักวิจัยทั่วไปนิยมใช้เป็น

กิจกรรมในการรายงานเอกสารการวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสังเคราะห์อีกประเภทหนึ่ง คือ การสังเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Synthesis) เป็นการใช้กระบวนการทางสถิติเข้ามาช่วยสังเคราะห์ โดยการคำนวณค่าหรือดัชนีมาตรฐานของผลการวิจัย เพื่อประโยชน์ในการเปรียบเทียบ สรุปและอ้างอิง (อุทุมพร จามรมาน, 2531, น. 2-3)

การสังเคราะห์งานวิจัย: ความจำเป็นในการพัฒนาวิธีการ

การพัฒนากระบวนการสังเคราะห์งานวิจัยในปัจจุบันถือได้ว่าเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากปริมาณงานวิจัยที่มากขึ้น กระบวนการในการทำทบทวนวรรณกรรมอย่างรอบด้านและทั่วถึงทำได้ยากอย่างยิ่งการที่จากแต่เดิมที่ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมแล้วสรุปประเด็นอย่างที่เคยมาปฏิบัติมาอาจทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนได้เนื่องจากผู้ทำงานวิจัยต้องอ่านงานวิจัยเป็นจำนวนมาก ขณะเดียวกันกฎเกณฑ์ที่จะใช้เป็นข้อสรุปอ้างอิงให้เป็นที่เชื่อถือได้ก็ไม่ได้มีความแน่นอนพอ ดังนั้น การสังเคราะห์งานวิจัยให้เป็นระบบจึงมีความจำเป็น และจากความจำเป็นนี้เองได้มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความจำเป็นที่ต้องมีการสังเคราะห์งานวิจัยไว้หลายประการดังต่อไปนี้

1. ธรรมชาติของวิทยาศาสตร์ (Nature of Science) องค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ทุกสาขาต้องมีการรวบรวมสะสมองค์ความรู้ในอดีต การวิจัยทางวิทยาศาสตร์จึงเป็นการวิจัยที่มีฐานองค์ความรู้ในอดีต และนักวิจัยต้องสามารถบ่งบอกได้ว่าการวิจัยที่ใหม่จะมีส่วนสร้างเสริมองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมได้อย่างไร จากปัญหาความไม่สามารถต่อยอดองค์ความรู้เดิมของนักวิจัยเองทำให้ไม่มีการนำความรู้จากงานวิจัยมาใช้งาน (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542, น. 29) ซึ่งทัศนะดังกล่าวนี้สอดคล้องกับงานของ สุปัทมน์ สุขมลสันต์ (2534, น. 12-13) ที่มองว่าการมีงานวิจัยเป็นจำนวนมากแต่ไม่ได้นำผลของการวิจัยมาใช้ ถือได้ว่าเป็นการสูญเสียค่าทางการลงทุนทั้งนี้เกิดจากความไม่สมบูรณ์ของงานวิจัย สถานภาพของผู้ทำการวิจัย และความจำกัดทางผลการวิจัยรวมทั้งปัจจัยอื่น ๆ จึงเป็นสิ่งที่น่าเสียดายเพราะได้มีการลงทุนเกี่ยวกับการวิจัยปีละเป็นจำนวนมาก รวมทั้งการลงทุนด้านเวลาและสติปัญญาของผู้ทำวิจัยด้วย

ดังนั้นหากนักวิจัยได้สังเคราะห์งานวิจัยในอดีตไว้ด้วยวิธีการมีระบบ นักวิจัยรุ่นหลังย่อมสามารถนำผลการสังเคราะห์งานวิจัยนั้นมาเป็นฐานและศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมได้ด้วยระบบเดียวกันโดยไม่ต้องตั้งต้นศึกษาสังเคราะห์ที่ตั้งแต่งานวิจัยเรื่องแรก ด้วยเหตุนี้นักวิจัยในศาสตร์ทุกสาขาโดยเฉพาะสาขาสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ จึงพยายาม

พัฒนาวิธีการสังเคราะห์งานวิจัยให้เป็นวิธีการที่มีระบบ มีความเป็นปรนัยที่นักวิจัยจะสังเคราะห์งานวิจัยได้ตรงกัน

2. ปริมาณงานวิจัยที่เพิ่มมากขึ้น วิธีการสังเคราะห์งานวิจัยโดยใช้การปริทัศน์แบบพรรณนาอันเป็นวิธีดั้งเดิมนั้นเป็นวิธีการที่ใช้ได้สำหรับการสังเคราะห์งานวิจัยที่มีจำนวนไม่มากนัก แต่ในปัจจุบันนี้ปริมาณงานวิจัยมีเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ประกอบกับเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ที่ก้าวหน้ามากขึ้นทำให้นักวิจัยสามารถสืบค้นและจัดหายางานวิจัยได้สะดวกมากขึ้น Glass, McGaw, และ Smith (1981, อ้างถึงใน นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542, น. 30) ได้ชี้ให้เห็นว่า นักวิจัยที่ต้องการศึกษาเรื่องความแตกต่างระหว่างเพศได้สืบค้นข้อมูล พบรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องถึง 1,600 เรื่อง ที่พิมพ์เผยแพร่ ค.ศ.1973 และได้ประมาณว่าในปี ค.ศ.1981 น่าจะมีงานวิจัยที่ศึกษาเรื่องความแตกต่างระหว่างเพศสูงถึง 5,000 เรื่อง ปริมาณงานวิจัยจำนวนมากขนาดนี้ไม่สามารถสังเคราะห์ได้โดยการปริทัศน์แบบพรรณนา ทั้งเกิดปัญหาความซ้ำซ้อนในเรื่องของการวิจัยได้ง่ายเพราะผู้วิจัยต่างแหล่งกัน หรือต่างเวลากันอาจมีความสนใจทำวิจัยเรื่องเดียวกันหรือเรื่องที่คล้ายคลึงกันมากในเวลาที่แตกต่างกันมาก หรือด้วยเหตุผลที่ไม่สมควรที่จะต้องกระทำการวิจัยซ้ำทั้งนี้เพราะผู้ทำวิจัยไม่ทราบได้ว่ามีผู้อื่นได้ทำการวิจัยเรื่องทำนองดังกล่าวแล้วอาจเพราะขาดแหล่งค้นคว้าที่ครอบคลุมงานวิจัยในวงกว้าง (สุพัฒน์ สุขมลสันต์, 2534, น. 10-11) ดังนั้นจำเป็นต้องมีงานวิธีการที่มีระบบ และควรต้องมีการนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์มาช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วย

ความจำเป็นในการพัฒนาการสังเคราะห์งานวิจัยที่เนื่องมาจากปริมาณที่เพิ่มขึ้นของงานวิจัยนี้เป็นความจำเป็นทั้งของนักวิจัยที่ต้องการจัดทำรายงานการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยและของนักวิจัยที่ทำรายงานวิจัยประเภทการปริทัศน์งานวิจัยลงพิมพ์ในวารสารทางวิชาการ Glass, McGaw, และ Smith (1981) กล่าวว่า การปริทัศน์งานวิจัยที่ลงพิมพ์ในวารสาร Review of Education Research หรือ Psychological Bulletin ในช่วงคริสต์ทศวรรษที่ 1940 และ 1950 นั้น นักวิจัยอ่านและศึกษางานวิจัยเพียง 1-20 เรื่อง เพราะมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่จะนำมาสังเคราะห์น้อยมาก แต่ในช่วงคริสต์ทศวรรษที่ 1960 ปริมาณงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพิ่มเป็นทวีคูณจะไม่สามารถสังเคราะห์ด้วยวิธีการปริทัศน์แบบพรรณนาได้ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542, น. 29)

3. ความต้องการผลการสังเคราะห์งานวิจัยที่ชัดเจน ความต้องการผลการสังเคราะห์งานวิจัยที่ชัดเจนนี้ เป็นความจำเป็นสำหรับนักวิจัยในสาขาสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์มากกว่านักวิจัยในสาขาวิทยาศาสตร์กายภาพ ในขณะที่นักวิจัยในสาขาวิทยาศาสตร์กายภาพศึกษาปรากฏการณ์ที่เป็นรูปธรรมของวัตถุ สิ่งของเช่น รูปทรง ขนาดความกว้าง ยาว สูง ปริมาตร ซึ่งสามารถวัดได้อย่างมีความเที่ยงและความตรงสูง นักวิจัยในสาขาสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ศึกษาปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม ความคิดเห็น จิตลักษณะของมนุษย์ ซึ่งล้วน

เป็นตัวแปรแฝง (latent variable) ที่ไม่สามารถสังเกตหรือวัดได้โดยตรง ต้องมีการสร้างเครื่องมือวัดจากประเภท ลักษณะ และความถี่ของพฤติกรรมที่แสดงออก ถึงแม้จะมีทฤษฎีทางจิตวิทยา และพฤติกรรมศาสตร์จำนวนมากที่ช่วยอธิบายโครงสร้างส่วนประกอบของตัวแปรแฝง ตลอดจนสาเหตุและผลที่เกิดจากตัวแปรแฝงนั้น ๆ แล้วก็ตาม แต่การวัดตัวแปรแฝงดังกล่าวในการวิจัยแต่ละเรื่องก็ยังมีเครื่องมือวัด มาตรฐานวัด และหน่วยที่ใช้ในการวัดแตกต่างกัน เมื่อจะต้องสังเคราะห์ผลการวิจัยเพื่อหาข้อสรุป จึงค่อนข้างยุ่งยากเมื่อใช้วิธีการสังเคราะห์งานวิจัยแบบเดิม และทำให้เกิดความพยายามในการพัฒนาวิธีการสังเคราะห์งานวิจัยที่มีการปรับให้ผลการวิจัยแต่ละเรื่องมีหน่วยการวัดเป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อความสะดวกในการสังเคราะห์ และเพื่อให้ได้ผลการสังเคราะห์ที่ชัดเจนว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรมีขนาดเท่าไรมีทิศทางอย่างไร (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542, น. 30)

4. ข้อบกพร่องในการสังเคราะห์งานวิจัยแบบเดิม การสังเคราะห์งานวิจัยแบบเดิม โดยการปริทัศน์แบบพรรณนา เป็นวิธีการที่ได้รับคำวิจารณ์ว่ามีข้อบกพร่องมากในการสังเคราะห์งานวิจัย Glass, McGaw, และ Smith (1981) อ้างในงานของ Jackson เมื่อปี ค.ศ.1978 ซึ่งศึกษาวิธีการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในสาขาสังคมศาสตร์ โดยการสุ่มตัวอย่างจากรายงานที่เป็นการปริทัศน์งานวิจัย 36 เรื่องจากวารสารทางวิชาการในสาขาการศึกษา จิตวิทยา และสังคมวิทยา ผลการวิจัยของ Jackson สรุปเป็นข้อบกพร่องของวิธีการสังเคราะห์งานวิจัยรวม 4 ด้านดังนี้ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542, น. 31)

4.1 นักวิจัยไม่ได้ศึกษา หรือไม่ได้อ่านงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างพินิจพิเคราะห์ แต่ลงความเห็นสรุปโดยไม่อิงผลงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ Jackson กล่าวว่า งานวิจัยร้อยละ 75 อ้างอิงงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ไว้ในบรรณานุกรมและตัวรายงาน แต่มีงานวิจัยเพียงร้อยละ 6 ที่นักวิจัยอ่านและสังเคราะห์อย่างพินิจพิเคราะห์

4.2 จากฐานข้อมูลของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด นักวิจัยส่วนใหญ่เลือกงานวิจัยมาสังเคราะห์เพียงบางส่วน โดยไม่ให้รายละเอียดว่าใช้วิธีการเลือกงานแบบใด และใช้เกณฑ์อะไรในการเลือก Jackson รายงานว่ามีงานวิจัยเพียงร้อยละ 3 ที่ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องครบทุกเรื่องและมีงานวิจัยร้อยละ 22 ที่มีการสุ่มเลือกตัวอย่างงานวิจัยจากฐานข้อมูลงานวิจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดข้อบกพร่องเนื่องจากความไม่มีระบบในการเลือกงานวิจัยอาจมีผลทำให้เกิดความลำเอียงในการสังเคราะห์งานวิจัยได้

4.3 ในการสังเคราะห์งานวิจัย นักวิจัยนำผลการวิเคราะห์แบบหยาบ ๆ ในการวิจัยมาสังเคราะห์ และทำให้ได้ผลการสังเคราะห์งานวิจัยที่คลาดเคลื่อน จากการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ แทนที่จะสนใจรายงานผลการวิจัยในรูปขนาดของความสัมพันธ์ นักวิจัยนับ

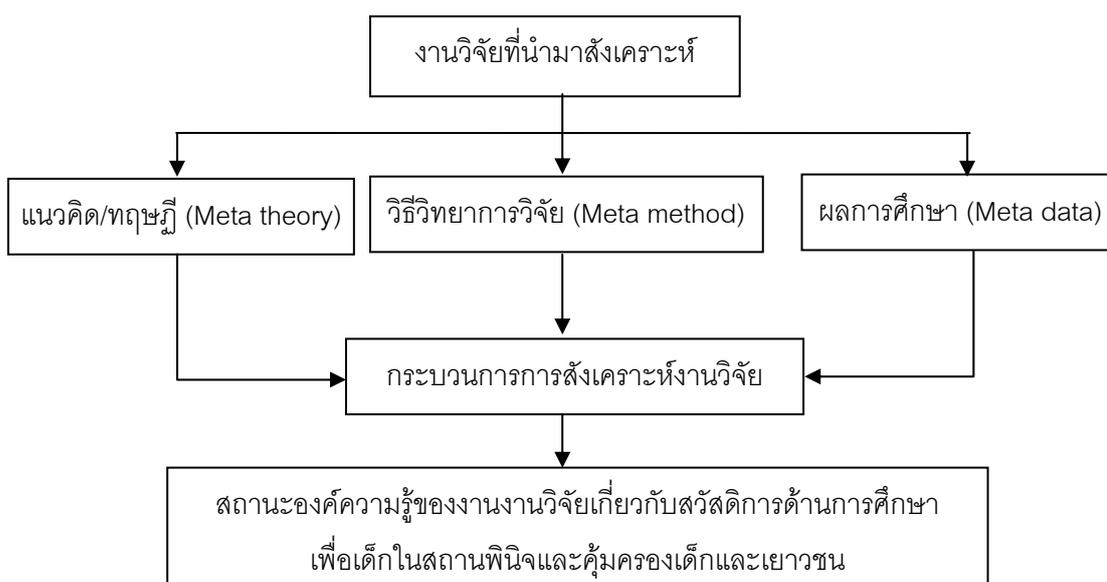
ผลการวิจัยว่ามีงานวิจัยที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญจำนวนกี่เรื่อง และมีงานวิจัยเพียงร้อยละ 15 ที่ใช้วิธีการนับจำนวนเรื่องที่มีนัยสำคัญ ส่วนที่เหลือมิได้รายงานผลการวิจัยที่ถูกต้อง

4.4 เมื่องานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ให้ผลการวิจัยที่ขัดแย้งกัน ตามหลักการสังเคราะห์งานวิจัยที่ดี นักวิจัยจะต้องรายงานว่า ผลการวิจัยที่ต่างกันั้นเป็นเพราะงานวิจัยมีคุณลักษณะแตกต่างกันอย่างไร แต่ในรายงานการปริทัศน์งานวิจัยที่ Jackson ศึกษา นั้น มีเพียงร้อยละ 10 ที่เสนอว่าผลการวิจัยที่ต่างกัน เนื่องจากตัวแปรปรับค่าคุณลักษณะงานวิจัยในเรื่องใด

4.5 กระบวนการดำเนินงานในการสังเคราะห์งานวิจัยไม่ชัดเจนและไม่มีรูปแบบที่จะสร้างความมั่นใจให้ผู้อ่านเชื่อมั่นว่าผลการสังเคราะห์งานวิจัยมีความตรงและเชื่อถือได้ นักวิจัยไม่ได้ให้รายละเอียดของแนวทางการดำเนินงานและวิธีการที่ใช้ในการสังเคราะห์งานวิจัยไว้ Jackson สรุปว่า วิธีการสังเคราะห์งานวิจัยที่ใช้ในการปริทัศน์งานวิจัยสาขาสังคมศาสตร์ เป็นวิธีการที่ขึ้นอยู่กับตัวนักวิจัยผู้ทำการสังเคราะห์ เพราะนักวิจัยตัดสินใจใช้รูปแบบตามที่ตนเห็นว่าเหมาะสม และใช้รูปแบบตามความคิดของตนเอง อันตรายจากการใช้วิธีที่ต่างกันในการสังเคราะห์งานวิจัยจะมามากสำหรับการเสริมสร้างองค์ความรู้ในศาสตร์

ภาพที่ 2.1

กรอบการวิเคราะห์และสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับสวัสดิการ
ด้านการศึกษาเพื่อเด็กในสถานพินิจและ
คุ้มครองเด็กและเยาวชน

ที่มา: Adapted from Deborah L. F., 2003, p. 897; Peterson, Thome, Canam & Jillings, 2001.

โดยสรุปแล้วจะเห็นได้ว่าในสังคมวิชาการแห่งกระบวนการวิทยาการวิจัยในปัจจุบันมีความจำเป็นที่อย่างยิ่งที่จะต้องนำกระบวนการสังเคราะห์งานวิจัยเข้าเสริมการศึกษางานวิจัยเพื่อให้กระบวนการวิจัยมีความรอบด้าน ลุ่มลึก นอกจากนี้กระบวนการสังเคราะห์งานวิจัยดังกล่าวนี้ในอนาคตยังจะช่วยในการย่อเวลาในการศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่มีอยู่เป็นจำนวนมากในปัจจุบันแก่วิญญูชนนักวิจัยรุ่นหลังอีกด้วย

วิธีวิทยาการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพ: การจำแนกรูปแบบและขั้นตอนการสังเคราะห์

สำหรับการจำแนกรูปแบบการสังเคราะห์เชิงคุณภาพควรจะเป็นอย่างไร การวิจัยเชิงคุณภาพควรมีขั้นตอนและวิธีการอย่างไรนั้นได้มีนักวิชาการหลายท่านได้จำแนกรูปแบบการสังเคราะห์งานวิจัยดังกล่าวแตกต่างกันออกไป อย่างไรก็ตาม ในงานของ ศศิธร ศักดิ์เทวินทร์ (2551, น. 50) ได้อ้างถึงงานของ Mike Weed (2005) ที่ได้เขียนบทความเกี่ยวกับการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพเรื่อง "Meta Interpretation": A Method for the Interpretive Synthesis of Qualitative Research โดยมีสาระสำคัญคือการทำความเข้าใจการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสังเคราะห์ตีความ และได้จำแนกรูปแบบของการสังเคราะห์ไว้ 4 ประเภทด้วยกันคือ

1. Literature review คือการทบทวนวรรณกรรมหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ถือว่าเป็นกระบวนการเริ่มต้นก่อนที่นักวิจัยจะได้ทำการวิจัย ซึ่งเป็นการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่นักวิจัยสนใจ เพื่อนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดหรือการตั้งสมมติฐานในการวิจัย (The Literature review as a way of establishing the need of that research)

2. Systematic review คือ การทบทวนวรรณกรรมรูปแบบหนึ่ง ที่เรียกว่า the traditional narrative literature review มักใช้ในงานวิจัยเพื่อการตัดสินใจทางการแพทย์และในเชิงนโยบาย (policy and health care/medicine)

3. Meta-analysis คือ เป็นการสังเคราะห์เชิงสถิติตัวเลขโดยอาศัยวิธีการวิเคราะห์ทางสถิติเข้าช่วยเพื่อหาข้อสรุปของผลการสังเคราะห์ งานวิจัยที่จะนำมาสังเคราะห์เชิงปริมาณได้ ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยประเภทการทดลองและการหาค่าสัมพันธ์ ผลการวิจัยจะเสนอค่าสถิติต่าง ๆ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และค่าสถิติอื่น ๆ

4. Meta-ethnography เป็นวิธีการสังเคราะห์งานวิจัยที่ไม่ได้ใช้ข้อมูลปฐมภูมิและเป็นจุดเริ่มต้นในการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพแบบตีความ (the meta-interpretation method for the interpretive synthesis of qualitative research)

จากรูปแบบการสังเคราะห์งานวิจัยดังกล่าวข้างต้นนี้จะเห็นได้ว่ากระบวนการในการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพนั้นมีการจำแนกรูปแบบในการสังเคราะห์แตกต่างกันออกไปเป็นประเภทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการสังเคราะห์งานวิจัยในเชิงปริมาณหรือการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพแบบตีความ เป็นต้น

สำหรับขั้นตอนกระบวนการในการสังเคราะห์งานวิจัยดังกล่าวข้างต้นนี้ถือได้ว่าดำเนินการเป็นคู่ขนานกับกระบวนการวิจัยโดยทั่วไป อย่างไรก็ตามในงานของ Noblit และ Hare (1988, อ้างถึงใน อุดุลย์ วังศรีคุณ, 2543; นางลักษณ วิรัชชัย, 2542, น. 10) ได้เสนอขั้นตอนการสังเคราะห์ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเริ่มต้น (getting started) เป็นขั้นที่ระบุนความสนใจทางปัญญา (intellectual interest) ซึ่งได้จากการอ่านและตีความงานวิจัยเชิงคุณภาพ ประเด็นความสนใจทางปัญญานี้จะต้องมีคุณค่า (Worth) เพียงพอ จึงจะนำไปสู่การดำเนินการสังเคราะห์งานวิจัย หรือหากจะมองในของการวิจัยทั่วไปแล้วขั้นตอนนี้ก็ได้แก่ ขั้นตอนการกำหนดปัญหา ซึ่งต้องรวมการศึกษาวรรณคดีที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดปัญหาการวิจัย และแนวทางการเลือกงานวิจัยในขั้นตอนนี้ให้ชัดเจนด้วย

ขั้นที่ 2 ขั้นตอนการตัดสินใจเลือกงานวิจัยที่สอดคล้องกับประเด็นความสนใจ (deciding what is relevant to the initial interest) สำหรับการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพการที่จะใช้งานวิจัยที่เกี่ยวกับเรื่องที่จะสังเคราะห์ทั้งหมดจะพิจารณาด้วยเหตุผลด้วยว่าทำให้ได้ความรู้ที่สมบูรณ์ขึ้นหรือไม่ เป็นแนวทางในการกำหนดขอบเขต และลักษณะของงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ รวมทั้งการกำหนดวิธีการสืบค้นงานวิจัย การกำหนดจำนวนงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ การศึกษางานวิจัยและการประเมินคุณภาพงานวิจัยเพื่อคัดเลือกงานวิจัยเฉพาะงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่ต้องการศึกษา

ขั้นที่ 3 ขั้นอ่านงานวิจัย (reading the studies) เป็นการอ่านงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์แต่ละเรื่องซ้ำ (repeated reading of the account) โดยที่ยังไม่ต้องแสวงหาคำเปรียบเทียบเชิงตีความ (nothing of interpretive metaphors)

ขั้นที่ 4 ขั้นกำหนดความสัมพันธ์ของงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ (determining how to the studies are related) การกำหนดความสัมพันธ์ของงานวิจัยทำได้โดยการนำเอาคำเปรียบเทียบ (metaphors) วลี (phrases) ความคิด (ideas) และ/หรือมโนทัศน์ (concepts) ของงานวิจัยแต่ละเรื่องมาวางเรียงกัน (juxtapose) แล้วกำหนดเป็นข้อตกลง (assumption) ว่างานวิจัยเหล่านี้มีความสัมพันธ์กันอย่างไร

ขั้นที่ 5 ขั้นแปลความงานวิจัยแต่ละเรื่องเปรียบเทียบกับงานวิจัยอื่น ๆ (translating the studies into one another) รูปแบบการแปลความที่ง่ายที่สุด คือ การนำเอางานวิจัยมาเปรียบเทียบกัน (account as analogies) ยกเว้นแต่การแปลความไม่เพียงแต่เป็นการเปรียบเทียบเท่านั้น เพราะการแปลความเป็นการสังเคราะห์ที่มีลักษณะพิเศษ นั่นคือ ยังคงไว้ซึ่งลักษณะของแต่ละส่วน (Particular) ในขณะที่เน้นความเป็นองค์รวม (holism) และสามารถเปรียบเทียบกันได้ (enable comparison)

ขั้นที่ 6 ขั้นสังเคราะห์การแปลความ (Synthesizing translation) เป็นการสังเคราะห์ในระดับที่สองของการวิจัยโดยที่การสังเคราะห์อันดับหนึ่งคือการแปลความนั่นเอง การสังเคราะห์ในระดับที่สองเป็นการนำผลการสังเคราะห์ในระดับหนึ่งมาแปลความอีกครั้งหนึ่ง เพื่อดูว่ามีคำเปรียบเทียบหรือสังกัตใดที่เหมาะสมกับงานวิจัยเรื่องต่าง ๆ ที่นำมาสังเคราะห์

ขั้นที่ 7 ขั้นรายงานผลการสังเคราะห์งานวิจัย (expressing the synthesis) ผู้สังเคราะห์งานวิจัยต้องรายงานผลการสังเคราะห์งานวิจัย หลังจากที่ได้ดำเนินการสังเคราะห์งานวิจัยเสร็จแล้ว

การตีความและการแปลความหมายการสังเคราะห์งานวิจัย

การตีความหมายและการแปลความหมายถือได้ว่าเป็นกระบวนการสำคัญในการสังเคราะห์งานวิจัย ทั้งนี้เนื่องเพราะการสังเคราะห์งานวิจัยผู้วิจัยต้องมีความเชี่ยวชาญในการตีความและการแปลความหมายในระดับหนึ่ง ซึ่งในการตีความและการแปลความหมายนี้ Nobit และ Hare (1988, อ้างถึงใน อุดุลย์ วังศรีคุณ, 2543; นางลักษณวี วัชรชัย, 2542) แบ่งการแปลความหมายเป็น 3 ประเภท คือ การแปลความหมายเทียบกลับไปกลับมา (reciprocal translation) การแปลความหมายเชิงหักล้าง (refutations translation) และการแปลความเพื่อเสนอประเด็นการโต้แย้ง (build a line of argument) ซึ่งรายละเอียดแต่ละประเภทดังนี้

1. การแปลความหมายเทียบกลับไปกลับมา (reciprocal translation) การแปลความหมายเทียบกลับไปกลับมานี้จะใช้กับงานวิจัยที่คล้ายกันหรือเหมือนงานวิจัยแต่ละเรื่องจะถูกแบ่งให้อยู่ในรูปถ้อยคำ (terms) หรือคำเปรียบเทียบ ประเด็นอุปมา (metaphors) ของงานวิจัยอื่น ๆ โดยใช้เทคนิคในการตัดสินเกี่ยวกับการแปลความ (translate) โดยตรงไปยังงานวิจัยอื่น ๆ การแปลความนี้จะทำให้เห็นว่า คำเปรียบเทียบหรือประเด็นอุปมาของงานวิจัยชิ้นหนึ่งเป็นตัวแทนที่ดีของงานวิจัยทั้งสองชิ้นได้ดีกว่าอีกชิ้นหนึ่ง หรือทำให้ประเด็นอุปมาอื่น ๆ ไม่ได้มาจากงานวิจัยทั้งหลาย อย่างไรก็ตามความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของงานก็อาจจะไม่ทำให้ประเด็นอุปมาที่ได้จาก

งานวิจัยเหล่านี้ เผยให้เห็นงานวิจัยเหล่านี้เพียงพอในการอ่านงานวิจัย ความสนใจจะต้องอยู่ที่มโนทัศน์ (concepts) แก่นของเรื่อง (themes) องค์กรรวม (organizers) และ/หรือ ประเด็นอุปมา (metaphors) ที่ผู้วิจัยใช้ในการอธิบายแทนสิ่งใดสิ่งหนึ่ง มีหลายสิ่งที่จะต้องแปลข้ามงานวิจัย การทำเช่นนี้ไม่เพียงแต่ต้องอ่านอย่างระมัดระวังแต่ต้องให้ความสนใจประเด็นอุปมา แก่นของเรื่อง มโนทัศน์หรือองค์กรรวมด้วย ซึ่งจะทำให้เกิดข้อสรุปที่สัมพันธ์กับงานวิจัยอื่น ๆ

2. การแปลความหมายเชิงหักล้าง (refutations translation) งานวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาที่แย้งกันทั้งทางตรงและโดยนัยไม่ควรจะสังเคราะห์ในรูปแบบการแปลความเทียบกลับไปกลับมา การศึกษาชาติพันธุ์วรรณนาที่แท้จริง การสังเคราะห์ต้องนำเอาประเด็นมาพิจารณาความสัมพันธ์ที่สื่อให้เห็นการอธิบายเชิงแข่งขัน ดังนั้นความขัดแย้งที่เห็นจึงถูกวิเคราะห์เชิงสาระและร่วมเป็นผลที่อาจมาในการสังเคราะห์ refutational synthesis เห็นการขัดแย้งในตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของการตีความที่จะนำไปสังเคราะห์ต่อไปเมื่อศึกษาชาติพันธุ์วรรณนากันไม่ได้ก็ต้องวิเคราะห์ความขัดแย้ง (วิเคราะห์แบบหักล้าง) การวิเคราะห์แบบหักล้าง (refutations) เป็นการตีความแบบเฉพาะในแง่หนึ่งการตีความแบบหักล้างเป็นตีความที่ออกแบบมาเพื่อโจมตี การตีความอื่น ๆ ในอีกแง่หนึ่ง การตีความทั้งหลายเป็นรูปแบบการเสนอวิถีความเป็นไปของสิ่งต่าง ๆ

3. การแปลความเพื่อเสนอประเด็นการโต้แย้ง (build a line of argument) การแปลความเพื่อเสนอประเด็นการโต้แย้งเกี่ยวข้องอย่างมากกับการอ้างอิงเชิงสาระข้อสรุปของสิ่งต่าง ๆ เรื่องต่าง ๆ คืออะไร ได้จากการสรุปข้อมูลจากการศึกษาบางส่วนซึ่งเหมือนกับการทำให้เกิดทฤษฎีในงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมี 2 แบบ คือ clinical Inference และ grounded theorizing

3.1 clinical Inference กำหนดสิ่งที่เชื่อว่ามีคความหมายและพยายามจัดสิ่งเหล่านั้นอยู่ในกรอบที่เข้าใจได้ การเสนอเหตุผลเพื่อสร้างข้อสรุปตามความคิดของ Greet มาจากการศึกษาโครงสร้างของความหมาย (Structure of signification) ทั้งงานวิจัยแต่ละเรื่องและงานวิจัยทั้งหมดเป้าหมายของการเสนอเหตุผลเพื่อสร้างข้อสรุป คือการค้นหาภาพรวมจากส่วนย่อยซึ่งมีลักษณะคล้ายกับการศึกษาชาติพันธุ์วรรณนาที่ได้ข้อสรุปงานหลาย ๆ ชิ้นที่ศึกษาและยังขึ้นกับระยะเวลา นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างงานวิจัย เป็นองค์กรรวมในการสร้างการตีความจากที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกันและบริบท

3.2 grounded theorizing การเสนอเหตุผลเพื่อสร้างข้อสรุปตามแนวคิดของ Glaser และ Strauss โดยเปรียบเทียบข้ามระหว่างงานวิจัยที่สังเคราะห์โดยการค้นหาความเหมือนและความแตกต่างของงานวิจัยที่น่าสังเคราะห์ สร้างภาพรวมโดยการสังเคราะห์ความแตกต่างของงานวิจัย

อย่างไรก็ตามโดยสรุปแล้วจะเห็นได้ว่าในกระบวนการสังเคราะห์งานวิจัยไม่ว่าจะเป็นกระบวนการสังเคราะห์งานวิจัยที่เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพหรืองานวิจัยเชิงปริมาณ กระบวนการสังเคราะห์ดังกล่าวต่างมีจุดเด่นและจุดด้อยในการศึกษาด้านวิธีวิทยาการศึกษาเหมือนกัน โดยด้านการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งผู้ศึกษาได้สนใจศึกษา ซึ่งในด้านนี้นั้น จะเห็นได้ว่าการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการอธิบายเชิงเนื้อหา สามารถอธิบายสิ่งที่เกี่ยวข้องวัฒนธรรม อายุธรรมรวมทั้งสามารถสังเคราะห์แก่นรากของทฤษฎีการสังเคราะห์ รวมทั้งปรากฏการณ์ด้านวิทยาการทฤษฎานิพนธ์ดังกล่าวได้เป็นอย่างดี ส่วนในด้านที่ถือได้ว่าเป็นจุดด้อยของงานสังเคราะห์งานวิจัยดังกล่าว อาจกล่าวได้ว่าการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพยังมีความเป็นอัตนัยสูงกระบวนการในการศึกษาการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างวิทยานิพนธ์ยังไม่มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอนและน่าเชื่อถือ และถือการที่มีวิทยานิพนธ์ที่ต้องคัดกรองเป็นจำนวนมากอาจทำวิทยานิพนธ์ที่มีระเบียบวิธีวิทยาและเป็นการศึกษาอย่างเป็นระบบอาจหลุดจากกระบวนการคัดกรองได้ทำให้ไม่สามารถซึ่งอย่างครอบคลุมได้

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสังเคราะห์งานวิจัย

ศศิธร ศักดิ์เทวินทร์ (2551) ได้ศึกษาสังเคราะห์งานวิจัยเรื่อง สถานะองค์ความรู้เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กเมื่อเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม:วิธีวิทยาการสังเคราะห์งานวิจัยอภิमानเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Synthesis) สำหรับวัตถุประสงค์การวิจัยเป็นการวิจัยเพื่อสำรวจและสังเคราะห์งานวิจัยทางสังคมศาสตร์เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กเมื่อเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม โดยการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพ จากงานวิจัยระหว่างปี พ.ศ. 2539-2549 จำนวน 27 เล่ม รวมถึงการศึกษาสถานะองค์ความรู้เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเมื่อเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมในปัจจุบัน และมุ่งศึกษาแนวโน้มตลอดจนทิศทางการวิจัยด้านคุ้มครองสิทธิเด็กเมื่อเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมในอนาคต

สำหรับประเด็นที่น่าสนใจงานวิจัยของศศิธร ศักดิ์เทวินทร์ ได้แก่ประเด็นด้านวิธีวิทยาการวิจัยอภิमानเชิงคุณภาพ (Qualitative Meta Research) ถือได้ว่าเป็นงานวิจัยปฐมภูมิ (Primary Research) โดยศึกษาจากงานวิจัยส่วนบุคคล งานวิจัยจากองค์กร หน่วยงานต่าง ๆ และวิทยานิพนธ์จากสถาบันการศึกษาด้านการวิเคราะห์ข้อมูล งานวิจัยดังกล่าวนี้ได้กำหนดวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยยึดกระบวนทัศน์ตีความ (Interpretivist Paradigm) เป็นกระบวนทัศน์หลักใน

การวิเคราะห์และสังเคราะห์งานวิจัย เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กเมื่อเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

นอกจากนี้ในประเด็นความรู้เรื่องวิธีวิทยาการวิจัยและการออกแบบงานวิจัย เป็นที่น่าสังเกตว่า ศศิธรได้ให้ความเห็นว่า ไม่ว่าจะเป็งานวิจัยเชิงสำรวจ เชิงทดลอง เชิงเอกสาร ฯลฯ นักวิจัยจะต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการในการออกแบบการวิจัยให้มีความชัดเจน ความสอดคล้องและความถูกต้อง เนื่องจากกระบวนการดังกล่าวจะช่วยให้นักวิจัยสามารถแสวงหาความรู้ที่มีทิศทางที่ชัดเจนมากขึ้น เช่น ความชัดเจนในการกำหนดเป้าประสงค์การวิจัย ความสอดคล้องระหว่างโจทย์การวิจัย วัตถุประสงค์ และระเบียบวิธีวิจัย รวมถึงความถูกต้องในการออกแบบระเบียบวิธีวิจัยที่เหมาะสม เป็นต้น

วรพรรณ กระจ่างทอง (2551) ได้ศึกษาสังเคราะห์งานวิจัยงานสังคมสงเคราะห์ในกระบวนการยุติธรรมอาญา มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจสถานะองค์ความรู้ (Status of Knowledge) ของงานสังคมสงเคราะห์ในกระบวนการยุติธรรมศึกษาจากวิทยานิพนธ์คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม ในระหว่างปี พ.ศ. 2529-2549 จำนวน 298 เรื่อง จากนั้นจึงใช้ “คำสำคัญ” (Keywords) จำนวน 4 คำ คือ สวัสดิการสังคม (Social Welfare) สังคมสงเคราะห์ (Social Work) บริการสังคม (social Services) และสงเคราะห์ เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกวิทยานิพนธ์ได้วิทยานิพนธ์จำนวน 63 เรื่อง โดยใช้กรอบการวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎี (Meta theory) วิธีวิทยาการวิจัย (Meta method) และผลการศึกษา (Meta data analysis) ของ Deborah L.Finfgeld

สำหรับในงานวิจัยของวรพรรณ กระจ่างทอง เป็นที่น่าสังเกตว่าในด้านวิทยาการศึกษาสังเคราะห์งานวิจัยดังกล่าวนี้ได้มีการคัดเลือกงานวิจัยอย่างเป็นขั้นตอน โดยเริ่มจากงานวิจัยที่เป็นภาพรวมทั้งหมดของการวิจัยด้านสังคมสงเคราะห์ในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งปรากฏว่าได้มีงานวิจัยเป็นจำนวนมากพอสมควร หลังจากนั้นนำงานวิจัยที่มีจำนวนมากดังกล่าวนี้มาแยกกลุ่มคัดกรองเลือกเฉพาะงานวิจัยที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาอย่างเจาะจงได้ใช้ “คำสำคัญ” หรือ Keywords ทำให้ได้งานวิจัยสำหรับนำมาศึกษาสังเคราะห์จำนวนหนึ่ง ด้วยวิธีการดังกล่าวนี้จะเห็นได้ว่าในกระบวนการสังเคราะห์งานวิจัยนั้น แม้วิทยานิพนธ์ที่ใช้ในการสังเคราะห์จะมีเป็นจำนวนมาก แต่ผู้วิจัยสามารถทำการคัดกรองอย่างเป็นระบบได้เพื่อให้ได้งานวิจัยจำนวนหนึ่งที่ถือได้ว่าเป็นตัวแทนของงานวิจัยทั้งหมดเพื่อทำการศึกษาสังเคราะห์สถานะองค์ความรู้ของงานวิจัยกลุ่มที่ผู้ศึกษาวิจัยสนใจศึกษาและนำเสนอผลการศึกษาดังกล่าวต่อวงวิชาการวงกว้างต่อไป

ทัศนศิรินทร์ สว่างบุญ (2548) ได้ศึกษาการสังเคราะห์งานวิจัยด้านการมีส่วนร่วมของโรงเรียนกับชุมชน โดยการศึกษาในงานวิจัยดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อ

การมีส่วนร่วมของโรงเรียนกับชุมชนที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของโรงเรียนกับชุมชนกับคุณลักษณะงานวิจัย และเพื่อเปรียบเทียบผลการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณที่ใช้ในการวิเคราะห์อภิमान และการวิเคราะห์กระบวนการทางปัญญาอภิमान งานวิจัยที่ทัศนศิรินทร์ นำมาสังเคราะห์ในงานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยที่พิมพ์เผยแพร่ระหว่างปี พ.ศ. 2530-2547 จำนวน 35 เล่ม เป็นงานวิจัยคุณภาพ 11 เล่ม และงานวิจัยเชิงปริมาณ 24 เล่ม ส่วนข้อมูลของงานวิจัยเชิงคุณภาพประกอบด้วยจำนวนผลของการมีส่วนร่วมจากงานวิจัย 11 เล่ม ซึ่งแยกปัจจัยออกเป็นปัจจัยด้านชุมชน ปัจจัยด้านโรงเรียนและปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม สำหรับงานวิจัยเชิงปริมาณประกอบด้วยดัชนีมาตรฐาน 129 ค่า แยกเป็นปัจจัยด้านชุมชน 77 ค่า ปัจจัยด้านโรงเรียน 52 ค่าโดยงานวิจัยเชิงคุณภาพจะใช้การวิเคราะห์กระบวนการทางปัญญาอภิमानซึ่งประยุกต์มาจากวิธีการของ Snell และ Marsh สำหรับงานวิจัยเชิงปริมาณและใช้การวิเคราะห์อภิमानและการวิเคราะห์กระบวนการทางปัญญาอภิमान

อย่างไรก็ตามในงานวิจัยของทัศนศิรินทร์ดังกล่าวนี้เป็นที่น่าสนใจว่ามีการศึกษาเปรียบเทียบการสังเคราะห์งานวิจัยทั้ง 2 วิธี ซึ่งผลการเปรียบเทียบการสังเคราะห์ทั้ง 2 วิธีพบว่าการวิเคราะห์กระบวนการทางปัญญาอภิमानเป็นวิธีที่สามารถสังเคราะห์งานวิจัยได้ทุกประเภทแต่วิธีนี้มีจุดอ่อนที่ละทิ้งค่าสถิติที่ให้น้ำหนักของตัวแปร ดังนั้นวิธีนี้จึงเหมาะกับงานวิจัยเชิงคุณภาพมากกว่าเชิงปริมาณ สำหรับการวิเคราะห์อภิमानนั้นให้สารสนเทศกับดัชนีมาตรฐาน ดังนั้น งานวิจัยเชิงปริมาณที่เสนอค่าสถิติครบถ้วนจึงควรใช้การวิเคราะห์อภิमान

7.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการด้านการศึกษา

ณัฐฐิยา สุทธสุวรรณ (2547) ทำการศึกษาเรื่อง ความต้องการบริการสวัสดิการสังคมของสถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการจัดบริการสวัสดิการแก่เด็ก ศึกษาความคิดเห็นของเด็กต่อบริการสวัสดิการสังคมที่ได้รับ และศึกษาความต้องการของเด็กต่อบริการสวัสดิการสังคมของสถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี พบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นว่าลักษณะการจัดบริการสวัสดิการสังคม ด้านการบริการทั่วไป ด้านการรักษาพยาบาลและอนามัย ด้านการศึกษา ด้านการจัดหางาน ด้านสังคมสงเคราะห์และจิตวิทยา ด้านนันทนาการและกิจกรรม อยู่ในระดับปานกลาง คือ สถานสงเคราะห์ดูแลสิ่งแวดล้อมบริเวณอาคารที่พักให้น่าอยู่ เป็นอย่างดี สำหรับความต้องการของกลุ่มตัวอย่างต่อบริการสวัสดิการสังคม ด้านการบริการทั่วไป ด้านการรักษาพยาบาลและอนามัย ด้านการศึกษา ด้านนันทนาการและกิจกรรม บริการอื่น ๆ

พบว่า มีความต้องการอยู่ในระดับมาก คือ ต้องการให้สถานสงเคราะห์จัดกิจกรรมนันทนาการบำบัด เช่น ดนตรี กีฬา ฯลฯ อย่างสม่ำเสมอ จัดบริการออกไปทัศนศึกษานอกสถานที่ และจัดบริการใช้อินเตอร์เน็ตในสถานสงเคราะห์

ชนิษฐา เทวินทรภักดี (2543) ได้ศึกษา การจัดการศึกษาทางเลือกโดยศูนย์การเรียนรู้ในสถานสงเคราะห์ มีวัตถุประสงค์ เพื่อแสวงหาแนวทางการจัดการศึกษาทางเลือก เพื่อพัฒนารูปแบบวิธีการ แนวทางการดำเนินงานที่พึงประสงค์มีความสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายพิเศษในสถานสงเคราะห์ประเภทต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับรูปแบบแนวทาง และยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและให้บรรลุเป้าหมายการจัดการศึกษาสำหรับศูนย์การเรียนรู้ในสถานสงเคราะห์ในประเทศไทยจากผลการสังเคราะห์งานวิจัยการจัดการศึกษาพบว่า

1. การบริหารการจัดการศึกษาในสถานสงเคราะห์ถือเป็นส่วนหนึ่งของการบริการสถานสงเคราะห์ ทำให้ประสบปัญหาด้านงบประมาณ และบุคลากรเฉพาะด้านที่จะมาดำเนินการสนับสนุน ด้านการจัดการศึกษาโดยตรง ให้มีประสิทธิภาพได้ แม้ว่าจะมีสถานศึกษาภายนอก และหน่วยงานอื่นมาช่วยจัดเสริมให้บ้าง เช่น กรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมสามัญฯ ฯลฯ แต่หน่วยงานเหล่านี้ก็ยังมีได้รับการสนับสนุนการจัดตั้งงบประมาณและกำลังบุคลากรให้การสนับสนุน และเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบอย่างเต็มที่

2. ด้านรูปแบบการจัดการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับครูผู้สอนและวิธีการจัดการเรียนการสอนพบว่าทั้งครู ผู้สอนสายสามัญและสายอาชีพมีอยู่จำกัด ขาดความรู้และเทคนิคการสอน ขาดสื่อและวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือที่ทันสมัย เพื่อสร้างความเข้าใจและแรงจูงใจให้กับผู้สอนและผู้เรียน

3. ด้านรูปแบบการจัดการศึกษาสายสามัญควบคู่กับการฝึกวิชาชีพสำหรับเยาวชนสตรีในสถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพเด็กที่ยังไม่มีความพร้อมที่จะออกไปเรียนร่วมยังสถานศึกษาภายนอกได้ ด้วยเงื่อนไขทางกฎหมายรวมทั้งเด็กที่มีเขาวีปัญญาและพฤติกรรมที่ไม่สามารถเรียนในระบบโรงเรียนได้ รูปแบบการจัดการศึกษาฝึกอบรมวิชาชีพ สาขาต่าง ๆ จะเป็นหลักสูตรที่เหมาะสมกับกลุ่มเด็กดังกล่าวมากที่สุดแต่ต้องเน้นหลักสูตรที่ให้โอกาสทางเลือกที่เหมาะสมตามความสนใจและพื้นฐานของเด็กแต่ละบุคคล เช่น สาขาวิชาชีพที่ทันสมัยและเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานสำหรับกลุ่มที่มีสติปัญญาพอเรียนรู้วิชาชีพควบคู่กับสายสามัญได้กลุ่มเกษตรทางเลือกเป็นวิชาชีพที่เหมาะสมสำหรับเด็กที่มีปัญหาด้านเขาวีปัญญาที่ไม่ต้องใช้วิชาสายสามัญมากนัก

4. ด้านรูปแบบการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการวัดผล ที่ได้จากการสัมภาษณ์และการประเมินความต้องการของผู้เรียน พบว่า การออกหลักสูตรการศึกษาให้กับเด็กหลังจากจบหลักสูตรการศึกษา รวมทั้งหลักสูตรจากการจัดสอบ มาตรฐานฝีมือช่างระดับต่าง ๆ จากความร่วมมือของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานนั้นมีความจำเป็นและมีความสำคัญต่อการที่เด็กจะนำไปเป็นหลักสูตรการสมัครงานและการประกอบอาชีพ หรือใช้ประกอบการศึกษาต่อในระดับสูงและการศึกษาเพิ่มเติมในการฝึกอบรมวิชาชีพอื่น ๆ เพิ่มเติมและการเข้ารับการเกณฑ์ทหารซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการที่เด็กที่จะนำไปใช้เป็นองค์ประกอบวิทยฐานะตนเองเมื่อต้องออกไปใช้ชีวิตในสังคมภายนอก

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้สนใจสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับสวัสดิการด้านการศึกษาเพื่อเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ซึ่งยังคงพบว่ามีปัญหาอยู่ดังผลการศึกษาของคณิงนิจ วิหคมาตย์ (2552) ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง การมองตนเองในภาวะคืนสู่ครอบครัวและสังคมของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดซ้ำ ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมองตนเอง ประสบการณ์ของเด็กและเยาวชน เจ็บใจหรือสภาพการณ์ที่มีผลให้เด็กและเยาวชนตัดสินใจกระทำผิดซ้ำ และศึกษาความต้องการของเด็กและเยาวชนภายหลังการปล่อยจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ซึ่งผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบลุ่มลึกกับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยจำนวน 11 ราย ร่วมกับการสนทนากลุ่มแล้วนำมาวิเคราะห์และตีความ

จากงานวิจัยของคณิงนิจ วิหคมาตย์ มีประเด็นที่น่าสนใจ คือ พบว่า การมองตนเองของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดซ้ำจะมีความเชื่อมโยงกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสภาพแวดล้อมภายนอก เช่น ครอบครัว เพื่อน ชุมชน แหล่งที่อยู่อาศัย และสภาพแวดล้อมภายในตัวตน ได้แก่ ความรู้สึก การรับรู้ การให้ความหมาย การตีความและการเห็นคุณค่าในตนเอง มีผลต่อการมองตนเองและดำเนินพฤติกรรมทั้งที่ดีหรือไม่ดี นอกจากนี้เด็กและเยาวชนยังเผชิญกับปัจจัยเรื้อรัง ได้แก่ ผลตอบแทนทั้งรูปธรรม (เงินทอง สิ่งของ) และนามธรรม (การยอมรับ อำนาจ คุณค่าในตนเอง) มักจะประเมินความคุ้มค่าและโอกาสที่จะได้สิ่งที่ต้องการแล้วจึงตัดสินใจกระทำผิด โดยขาดการคำนึงถึงสภาพแวดล้อมอย่างรอบด้านและผลกระทบในระยะยาว ซึ่งเยาวชนต้องมีการกำหนดสร้างโอกาสด้วยตนเองอันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงตนเองที่มีความยั่งยืนที่สุด พร้อมกับโอกาสจากครอบครัวและสังคม เช่น การยอมรับ ว่างใจ ให้อภัย และเยาวชนมีความปรารถนาต่อตัวเองในด้านการอาชีพ การเรียนและพื้นที่ปรับตัว ซึ่งจะเป็นการคืนคุณค่าในตนเองและต้องการมีการจัดการต่อความต้องการภายในตัวของเด็กและเยาวชนให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม

ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษา การแสวงหาสถานะองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับ
สวัสดิการด้านการศึกษาเพื่อเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เพื่อที่จะ
ผลักดันและกระตุ้นให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและสังคมได้ตระหนักถึงการจ้ดสวัสดิการด้านการศึกษา
และเป็นแนวทางในการกำหนดทิศทางการศึกษาและการวิจัยของงานสวัสดิการด้านการศึกษาเพื่อ
เด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนต่อไป